

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

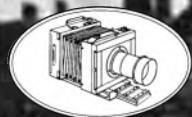
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

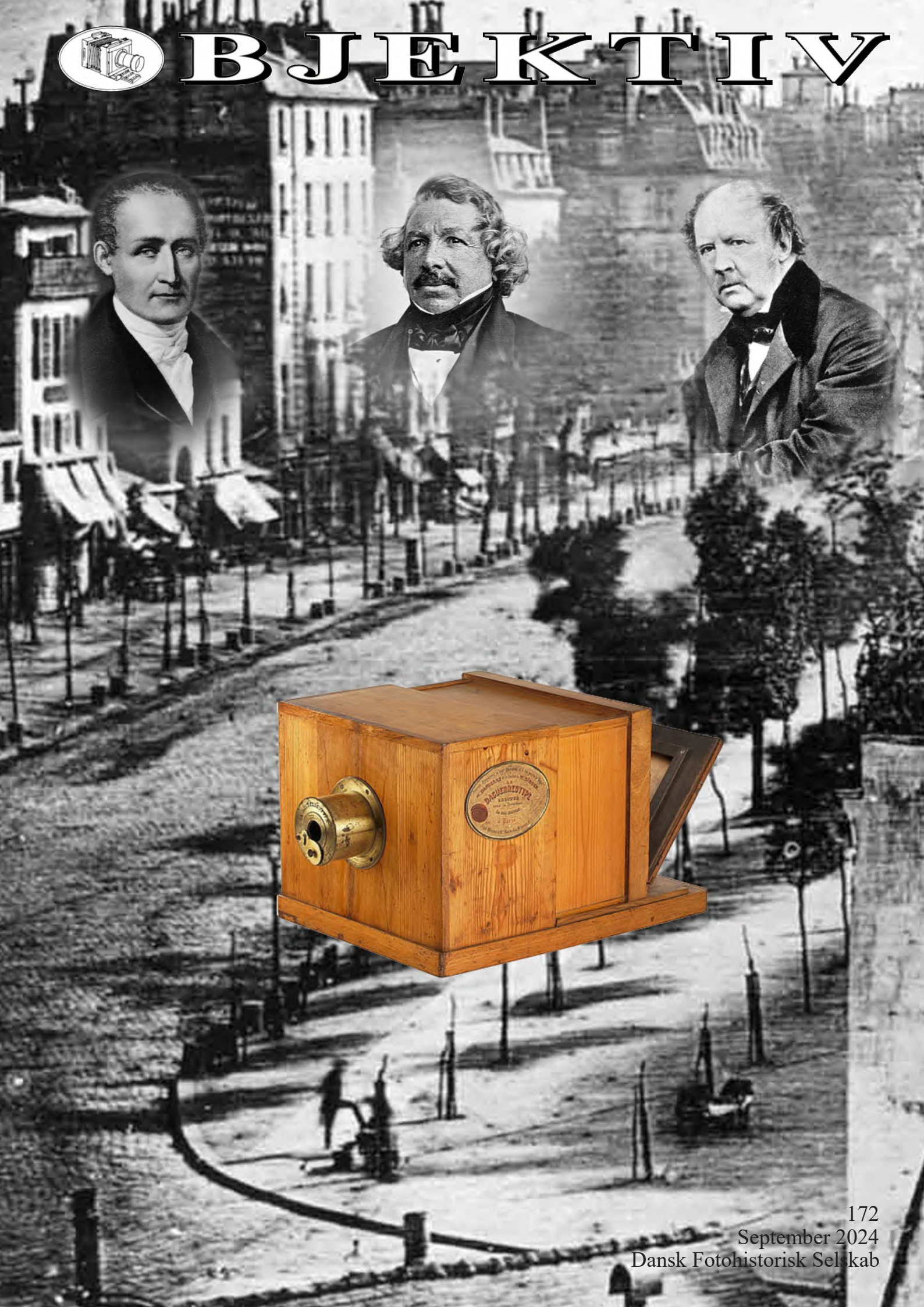
Links

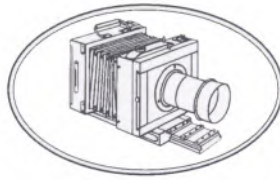
Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

BJEKTIV

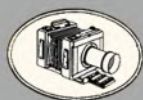
Danmarks første amatørfotoğraf, Israel Berendt Melchior, 1827-1893, et stort familie billede dateret 1879. Det er en collage, 19x25 cm, og fotografen, I.B. Melchior ses selv i midten, bagerst med gråt skæg. Billedet er arrangeret med Melchiors villa "Søvang" i Køge som baggrund. (Familien ejede villaen 1874-1884). Tilhører Køge Byhistoriske Arkiv.

Indhold

4	Mødekalender
5	Tre små EXA kameraer fra Ihagee <i>Klaus-Eckard Riess</i>
9	Fotografiet - Portræt af en 185-årig <i>Tune Laug</i>
18	August Nagel og hans Contessa-Camera-Werke <i>Klaus-Eckard Riess</i>
22	Danmarks første amatørfotograf, I.B. Melchior <i>Ann Vibeke Knudsen</i>
30	Zeiss Ikon AG Stuttgart omkring 1960 <i>Klaus-Eckard Riess</i>
34	Dansk Reproduktionsanstalt <i>Per Christiansen</i>
40	Medlemsorientering <i>Klaus-Eckard Riess / Ann Vibeke Knudsen</i>
43	Bog- & Udstillingsomtale <i>Ann Vibeke Knudsen / Klaus-Eckard Riess</i>
48	Anvisningssalg

Forsiden

*Det først kendte fotografi med mennesker, taget 1838 eller 1839 kl. 8:30 af Daguerre.
Desuden Niepce, Daguerre og Talbot.
Samt DFS's kopi af det første seriefremstillede daguerreotypikamera.*

Mødekalender - 2024

Medlemsmøder:

- 19.09.2024. Salen – Pressefotografer og deres værktøj. Klaus-Eckard Riess.
05.10.2024. **Middelfart – Opløsende generalforsamling.**
17.10.2024. Salen – Hammershøj og fotografiet. Klaus-Eckard Riess.
21.11.2024. Salen – En historie om Rollei. Klaus-Eckard Riess.
07.12.2024. Salen – Julemøde - afsluttende møde.

Billedgruppen:

- 26.09.2024. Mette Kia Krabbe Meyer fortæller om sin bog "Danmarks første foto 1840".
24.10.2024. Ole Hesager fortæller om sin fotosamling.
28.11.2024. Lennart Weber fortæller om 50-års jubilæumsbogen.

Medlemsmøder

Pressefotografer og deres udstyr.

Torsdag den 19. september 2024.
Klaus-Eckard Riess gentager det underholdende foredrag, som han holdt i Middelfart den 7. oktober 2023 og som er omtalt i Objektiv nr.170.

Opløsende generalforsamling.

Middelfart den 5. oktober 2024.
Se side 40 og 41.

Vilhelm Hammershøj og fotografiet.

Torsdag den 17. oktober 2024.
Klaus-Eckard Riess beretter rigt illustreret om den store malers liv og kunst.

En historie om Rollei.

Torsdag den 21. november 2024.
Klaus-Eckard Riess fortæller historien om Paul Franke og Reinhold Heidecke og deres kameraer m.m.

Julemødet

Lørdag den 7. december 2024 kl. 11.00.
Afsluttende møde.

Billedgruppen

Danmarks første foto 1840.

Torsdag den 26. september 2024.
Seniorforsker på Kgl. Bibliotek, Mette Kia Krabbe Meyer, fortæller om sin bog. Bogen på 100 sider er udgivet af Aarhus Universitetsforlag i serien "100 danmarkshistorier".

Ole Hesager fortæller om sin fotosamling.

Torsdag den 24. oktober 2024.
Første introduktion til fotohistorien - og DANSK FOTOHISTORISK SELSKAB - skete i 1988 hos Andreas Trier Mørch, der da ejede forretningen "Helikopteren" i Gil-leleje. Siden da har samlermanien været en trofast og inspirerende ven i Oles liv.

Lennart Weber fortæller om 50-års jubilæumsbogen.

Torsdag den 28. november 2024.
Som afslutning på Dansk Fotohistorisk Selskabs 50 års virke udkommer ved årsskiftet 2024-2025 en bog om kameraer, fotografer, samlere og om højdepunkter i foreningens historie. Lennart Weber og Ann Vibeke Knudsen er redaktører.

Møderne i Billedgruppen bliver desværre de sidste i DFS nuværende form. Det er vi mange der beklager, men vi erkender selvfølgelig, at tiden har ændret sig. Vi har dog i Billedgruppen et ønske om at fortsætte vore møder og samarbejde under andre former, så vi kan dele vores passion for "de gamle billeder", lære af hinanden og nyde godt af det venskab, som også er en del af Dansk Fotohistorisk Selskabs historie. Avk.

Tre små EXA kameraer fra Ihagee

Det er en kendt sag, at Karl Nüchterlein konstruerede verdens første 35mm SLR-kamera Kine Exakta, der blev præsenteret af Ihagee Kamerawerk på forårs-messen 1936 i Leipzig.

Kun tre og et halvt år efter slap Tysklands fører sin alt ødelæggende krig løs over Europa.

Ihagee Kamerawerk var ejet af hollænderen Johan Steenberg, som nazisterne pressede ud af sin virksomhed, hvilket i 1943 fik ham til at emigrere til Amerika.

Karl Nüchterlein faldt ved fronten på Balkan, og Ihagee fabrikken på Schandauer Strasse i Dresden-Striesen blev udbombet den 13. februar 1945.

Nüchterleins overlevende kollegaer rådede dog stadig over så tilstrækkelig mange dele og værktøjer, at en ny start blev muliggjort i en kun til 80 % ødelagt fabrik på Blasewitzer Strasse. Bygningen fik man stillet til rådighed endnu inden krigen sluttede.

I 1950 konstruerede den senere tekniske direktør Willy Teubner udskiftelige søgelementer til Kine Exakta, som derved blev til det højt skattede Exakta Varenex. Samme år 1950 fødtes også det lille Exa med de samme muligheder for udskiftning af søger og objektiv. Sidstnævnte var dog begrænset til telelinser på max. 100 mm brændvidde. Årsagen dertil var den meget simple, men pålidelige klaplukker, der beskar billedfeltet ved brug af længere brændvidder.

Af Klaus-Eckard Riess

De første ca. 200 Exa kameraer blev leveret med 250 påtegnet som korteste lukkertid. Da det viste sig ikke at holde stik og man nemt kom til at tage rystede billeder, fik alle Exa kameraer fremover kun indgraveret 150. Med tiden viste det sig dog, at lukkertiden i virkeligheden lå omkring 1/200 sekund.

På Leipziger Messen 1959 blev Exa II første gang præsenteret for offentligheden. Kameraet var kendetegnet ved en helt ny type kamerahus, et fast søgerprisme under topdækslet, et

"Mor og datter", begge ca. 1956.

hurtigoptræk, men først og fremmest en lodret gående spaltelukker med lukkertider fra $\frac{1}{2}$ sek. til $\frac{1}{250}$ sekund. Exa II tilfredsstillede derved de mere avancerede amatører, som nu også kunne få glæde af det store objektivudvalg til Exakta Varex.

1962 udløb produktionen af Exa kameraerne med det oprindelige kamerahus. Afløseren blev EXA I i en helt ny udformning, men stadig med den samme klaplukker. Dog var palen til tidsstillingen blevet til en ring med $\frac{1}{175}$ sek. som korteste og åbenbart realistiske lukkertid.

Efter at VEB Pentacon Dresden i januar 1964 var blevet grundlagt som den efterhånden hele Dresdens fotoindustri omfattende statsejede koncern, blev også Ihagee Kamerawerk gradvist opslugt under dennes vinger.

Undertegnede har af flere grunde altid følt et nærmest familiemæssigt forhold til fa. Ihagee. For det første erindrer jeg svagt ruinen af den oprindelige fabrik på Schandauer Strasse. For det andet har jeg ofte stået foran fabrikken på Blasewitzer Strasse og ventet på min mor, som arbejdede der i den periode, hvor min far var forsvundet i Gulag-systemet.

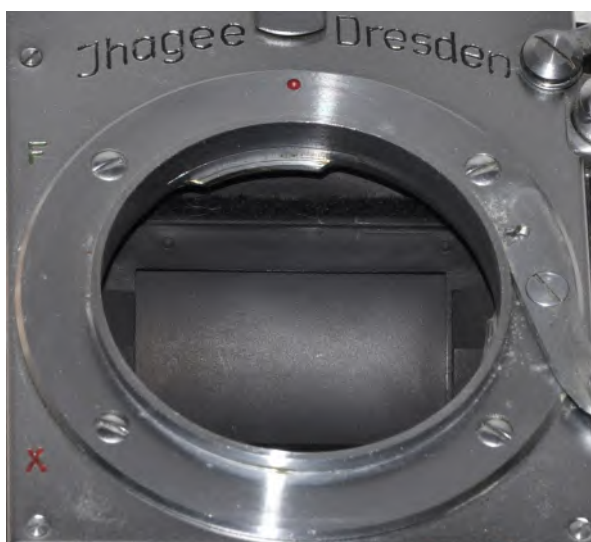
Lille søde Exa.

Min fars ven og studiekammerat Max Rockstroh var i en årrække Ihagee's dygtige direktør. Fordi han kunne tale perfekt russisk, var han dygtig til at forhandle med besættelsesmagten.

Hvis nogen har tid, lyst, tålmodighed og tyskkundskaber, så er de velkommen til at se Eiselt-filmen "Ihagee Exakta - Glanz und Elend einer legendären Kamera":

<https://vimeo.com/250652512/3448458893>

Filmen indeholder bl.a. et langt interview med Johan Stenbergens niece, ligeledes med en tidl. tysk soldat, der med sit Kine Exakta hemmeligt havde taget billeder i Warszawas Getto, firmaets tidligere partisekretær, og en samtale med den førhenværende direktør Max Rockstroh.

Toppen med palen for indstilling af lukkertiden.

Exa II, 1960 - 1963.

*Klapplukkeren set forfra bag bajonetten.
Og set bagfra.
Og tegning af den effektive klapplukker,*

EXA Ia, 1964 – 1977.

*Ihagee, Blasewitzer Strasse 41-43, år 1948
(Deutsche Fotothek Dresden).
Ruinen tv. i billedet blev senere udbygget til kontorer og mødelokaler.
Her oplevede artiklens forfatter i 1952 en julefest for børn af Ihagee's personale.*

*Ovenfor til højre:
Svend Erik Jeppesen og fothistorikeren Herbert Blumtritt ved filmpremieren i Dresden 1996. Undertegnede har kendt Blumtritt personligt og korresponderet meget med ham.
Foto © Klaus-Dieter Arnhardt.*

Herbert Blumtritts bog "Geschichte der Dresdner Fotoindustrie".

Fotografiet - portræt af en 185-årig

Fotografi fra industrialismens gennembrud. Fotografier synliggør et hav af tekster om bl.a. teknologi, sociale og historiske forhold. Prøv bare at lade øjnene vandre henover de mange detaljer i dette og andre fotografier. Fotografiet tilhører Gerhard Ryding.

Med den officielle lancering af daguerreotypiet i Paris i 1839, kan vi nu fejre 185-året for en brugbar måde at fotografere og fastholde et motiv.

Med ca. 9 mio. mobiltelefoner i Danmark og fotografering som den mest brugte tjeneste i mobiltelefonen, er det at fotografere blevet en lettilgængelig og dagligdags mulighed i det 21. århundrede.

de. Det lille indbyggede kamera i mobiltelefonen byder på et hav af muligheder: normaloptik, tele, wide, macro, panorama, natfotografering, billedstabilisering, blitz, video, redigering, ja endda kan tilføjes diverse apps, bl.a. en "forskønnelsesapp"! Og meget mere. Ovenikøbet kan det lille telefonkamera gemme tusindvis af billeder, i princippet uendeligt mange på "skyen"... Men så nemt har det som bekendt ikke altid været.

Fotografiet som vidne og katalysator

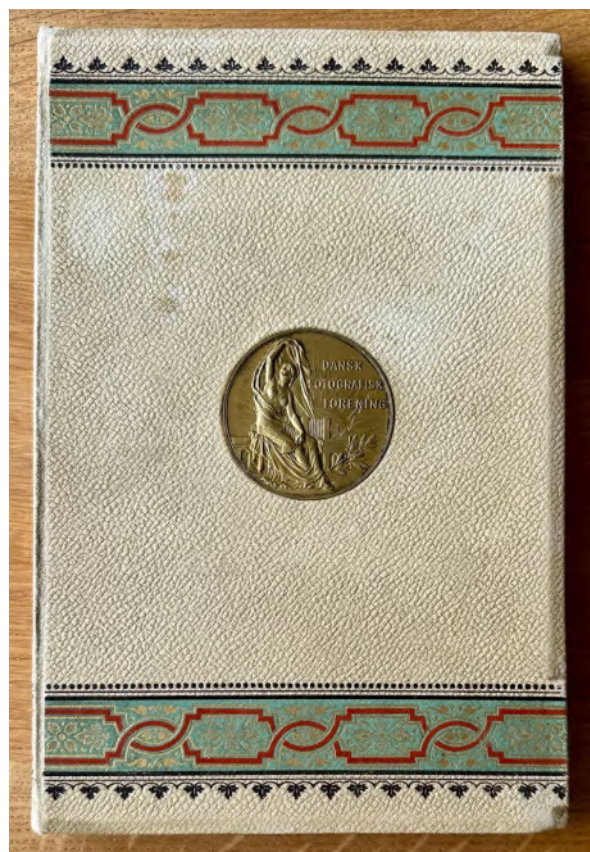
Jeg vil forsøge at fremdrage nogle højdepunkter i fotografiens forhistorie og den videre udviklingshistorie; med fokus på fotografiets sociale og historiske betydning, belyst med fotografier fra midten af 1800-tallet til 1930'erne. En spændende periode i Danmarks teknologiske udvikling, hvor både fotografiet og mange andre tekniske opfindelser vendte op og ned på gammelkendte forhold. De gamle fotografier fortæller os, hvordan der tidligere var på landet og i byerne og hvordan det udviklede sig. Både fotografiet og de teknologiske landvindinger inden for samfærdsel, post & tele, telefon og radio mv. viste sig, sammen med overgangen fra landbrugsland til industrisamfund, at være en katalysator for at mennesker og landsdele i Danmark blev "knyttet sammen". Det blev nemmere at bryde de gamle sognegrænser.

Fotografiens forhistorie

18. – 22. juni 1889 afholdtes "Fotografiens femtiaarige jubilæumsfest" i den norske hovedstad Christiania. Formanden for Dansk Fotografisk Forening, kongelig hoffotograf Jens Petersen, var i denne anledning indbudt af Det

Visitkortfoto af medaljør Sophus Lindahl 1871, fotograf N.E. Sinding, Kgl. Bibliotek.

Visitkortfoto af Kgl. Hoffotograf og formand for Dansk Fotografisk Forening Jens Petersen. Fotograf Hansen & Weller. Fotografiet tilhører en efterkommer Mikael Huwendick.

"Fotografiens forhistorie" udgivet i 1889 af Dansk Fotografisk Forening i et særligt flot indbundet eksemplar, med dedikation fra forfatteren Jens Petersen til formanden for Industriforeningen direktør Phillip Schou. Bogen prydes af en tidstypisk medalje, som er skåret af gravør og medaljør Sophus Lindahl. Egen samling.

Hoffotograf Georg E Hansens atelier i Bredgade, København. Et muntert billede fra atelieret. Formodentlig omkr. 1870. ”Den unge mand med cigaren” er ved at blive fotograferet”, og det er hofotografen selv til højre bagerst”. Kilde, Kbhbilleder.dk.

fotografiske Selskab i Norge til at holde et foredrag over fotografiens historie. Allerede på det tidspunkt i fotografiens udvikling anså Petersen, at *”Stoffet her vilde blive alt for overvældende,”* og valgte derfor at fortælle om *”Fotografiens for-historie.”* Adskillige forskere og deres opdagelser og opfindelser gik for-

ud for proklameringen af daguerreotypiet i 1839 i Paris. *”Camera Obscura”* havde da i flere hundrede år været et kendt og benyttet tegneredskab; en boks med et hul eller et objektiv i den ene ende og en skærm, hvorpå motivet kunne projiceres. For en kunstner kunne det være en hjælp til at få styr på perspektivet. Elementerne til et fotografiapparat lå således lige for. Det store problem som i 10 til 20 år voldte Daguerre med flere mange problemer og kvaler, var at fastholde det valgte motiv. Da først gåden var knækket gik det stærkt med forbedringer af kamera og film – og af billiggørelse af fotografiet, så stadig flere kunne nyde godt af den ny opfindelse.

Ved udendørsfotografering måtte vådpladefotografen medbringe en vogn til at rumme sit udstyr, kemikalier og en mørkekammerkasse eller et telt. Det ”halve” stereofotografi, der viser et mørkekammertelt i Norge, er taget af fotografen Peter Adolf Thorén. ”Mørkekammertelt med kemikalierne udstillet, objektiv på bordet”. Kommentaren og fotografiet er fra Peter Randløvs samling af stereofotos.

Jens Petersen søgte grundigt og kritisk at kaste lys over, hvem der skulle have æren for hvad. Han fokuserede på banebrydende arbejder af Karl Vilhelm Scheele, Thomas Wedgewood, Nicéphore Niepce, Louis Daguerre og Fox Talbot. Af Jens Petersens fortælling fremgår det, at Niepce i sin forskning var mest optaget af at kunne mangfoldiggøre et fotografi, mens Daguerre lagde vægt på at perfektionere den enkelte optagelse. En pudsigt detalje i bogen er følgende: *"At som bekendt ikke Alt er rosenrødt i en Opfinders Liv, viser følgende: Mr. Dumas den berømte Secretair ved Videnskabernes Academi, fortæller, at en Dame en Dag ønskede at tale med ham i Laboratoriet. Det var Madame Daguerre. Hun kom, for at raadsørge ham, om der var Mulighed for, at de Undersøgelser hendes Mand hengav sig til, kunne lykkes, og tilføiede frygtsomt, om der ikke gaves en eller anden Maade, hvorpå hun kunde faae ham gjort umyndig" ... "Dumas beroligede hende med, at han nok troede, at Daguerres Maal ikke var uopnaaeligt, og længe varede det ikke, før det viste sig, at han ikke havde taget fejl. Sé det er, sagde han, hvad en opfinder kan vente sig."*

Fotografiets spæde begyndelse

Med daguerreotypiet kunne fotograferne præsentere et holdbart, smukt og detaljerigt sort/hvid fotografi for sine kunder. Ovenikøbet med mulighed for en dæmpet håndkolorering med støvfarver. Samtidig foregik en løbende udvikling af bl.a. objektiver og lysfølsomhed, både med daguerreotypiet og Fox Talbots kalotypier, som i modsætning til daguerreotypierne kunne kopieres. Men det var kostbart og forbeholdt de få, at blive fotograferet, "aftaget", i denne periode. Smukke indramninger eller montering i fine etuier vidner om, at fotografiet i denne periode var en sjælden og skattet genstand. Omkring 1860 uddøde daguerreotypi-processen til fordel for principperne i Fox Talbots negativ-positiv proces.

Vådpladeteknikken

Med vådpladeteknikken, som blev opfundet af fotografen Frederick Scott Archer og præsenteret i 1851, fik man et negativ og kunne undgå daguerreotypiprocessens giftige kviksølvdampe. Dertil kunne man nu fremstille uendeligt mange kopier efter negativet. Men man måtte gyde en glasplade med en lysfølsom kolloidumvædske, straks inden fotografiet blev taget, og fremkalde umiddelbart efter. Selvom meto-

Visitkort - og bemærk, at selve ordet VISITKORT er trykt, hvor fotograferne traditionelt sætter deres navn og logo, måske en mulighed til brug for amatører? Egen samling.

den krævede meget udstyr, slog opfindelsen hurtigt an også i Danmark.

Visitkortfotografiet indtager hjemmene og spredes i hele landet

Med udgangspunkt i vådpladeteknikken tog André Disdéri i 1854 patent på små fotografier kopieret på tyndt albumin-papir og monteret på et stykke karton i formatet ca. 6,4 x 10,4 cm, de såkaldte "carte de visit". Visitkortfotografierne blev hurtigt en stor succes og spredtes omkring 1860. Fotografierne var billige og kunne fx indrammes eller samles i smukke fotoalbum. Med tiden dukkede der fotografer op i hver en kroge af Danmark, og den hårde konkurrence betød lavere priser. Interessen for visitkortfo-

Kgl. Hoffotograf Julie Laurberg (1856 – 1925), en af Danmarks respekterede fotografer, som bl.a. kæmpede for kvindelige fotografers ligestilling og anerkendelse. Læs mere om hendes mange aktiviteter og store indsatser i bl.a. "Objektiv nr.94, december 2001: Flemming Berendt, "Atelier og mørkekammer", fotograferne Julie Laurberg og Franziska Gad. Kgl. Bibliotek.

tografierne toppede i 1860'erne - men holdt sig i ca.50 år! Med de mange visitkortfotografier fik den enkelte familie synlige minder om nære og fjerne familiemedlemmer og gode venner. På et tidspunkt da rejser og familiebesøg både kunne være dyrt, besværligt og tidskrævende. En udfordring som den teknologiske udvikling heldigvis skulle råde bod på.

Tørpladefotografiet og udendørsfotografering

I 1871 opfandt den engelske læge Richard Maddox tørpladen, som var et fotografisk negativ med gelatineemulsion

Fotografi af Københavns 2. Hovedbanegård, taget fra Vesterbrogade med drejeskiven i forgrunden. En modig og spændende vinkling fra fotografens side som almindelig vis først blev set langt senere. Billedet – ene halvdel af et stereobillede - er fotograferet af kongelige hoffotograf Georg E. Hansen, København, 1860'erne. Kilde: RODS.

på en glasplade. Det var et kæmpe fremskridt: Tørpladerne var lette at fabriksfremstille, og de kunne gemmes og tages frem, når man skulle bruge dem. Kameraet blev samtidig gjort lettere og mindre og kunne klappes sammen, så det nemt kunne benyttes til udendørs optagelser. Tørpladen overtog hurtigt markedet og blev en kæmpe succes. Med tørpladen kunne det stigende antal turister vælge selv at tage fotografier på rejsen, alternativt købe fotografier og postkort hos boghandlere og i kiosker. Fra omkring 1880 og flere årtier frem ses således også et stadig stigende antal store og flotte fotografier af byer, bygninger, industri, arbejdere/fabriksjubileum, landskaber, udstillinger mv.

Rullefilm, postkort og amatørfotografer

I 1888, året efter at Hannibal Goodwin havde patentanmeldt sin opfindelse: rullefilmen, lancerede Eastman Kodak Company både rullefilm og et kamera med fast focus og lukkertid. Nu behøvede kunden blot at "trykke på knappen" og sende kamera med film ind til fremkaldelse hos Kodak. Kunden ville herefter modta-

ge de færdige billeder og sit kamera forsynet med en ny frisk film. I de efterfølgende årtier fulgte hos Kodak og Agfa m.fl. en masseproduktion af film og kameraer i mange formater, og det gødede jorden for bl.a. pressefotografer og amatører. Når jeg fx bladrer i min families gamle fotoalbum kan jeg se, at de tidligste egne optagelser er fra perioden 1910 – 1930 med mange udendørs optagelser og skildringer af hverdag, arbejde, sammenkomster og udflugter. Postkortproduktionen med ægte fotografier og i udpræget grad trykte fotografier fik hurtigt en kolossal udbredelse efter år 1900. Fotografiet havde dermed i 1930'erne nået et stade i udviklingen, som de fleste af den ældre befolkning i dag kan genkende og huske.

Efterskrift

Velstandsstigningen siden 1960'erne, og fremkomsten af mange hel- og halv-automatiske kameraer, slog også igennem i brugen af film og lysten til at tage mange billeder. Tidligere tiders sirlige fotoalbum, i bedste fald med oplysninger om navne og årstal, blev i en del tilfælde afløst af fotoposer i skotøjsæsker! (som der var nok af!). Med det digitale gennembrud i starten af dette årtusinde, er mængden af bil-

Fotografi taget fra en gangbro nær stedet, hvor jernbanen fra 1864 -ca.1912 gik fra Københavns 2. Hovedbanegård, som lå nær Paladsteatret, henover søerne langs Gyldenløvesgade og ind gennem det hurtigt voksende Nørrebro. På dette fantastiske fotografi bliver det dokumenteret, hvordan køer og hestevogn på Vodroffsvej krydser banen, og hvordan banen længere ude deler sig tv. mod vest gennem Frederiksberg, og th. mod nord gennem Holte osv. Kilde: Kbh billeder.dk.

leder i Danmark og resten af verden gået "helt amok". Hvad stiller vi op med de mange billeder? Spørgsmålet må hænge i luften. Når det gælder de analoge fotografier er vi heldige, at flere billedentusiaster, fx i Dansk Fotohistorisk Selskab, samler og digitaliserer de ældre fotografier og gør billederne tilgængelige. Det er et godt supplement til den offentlige digitalisering på arkiver og museer.

Ukendt fotograf hos Thomsen & Hermansen i Helsingør. En del kvindelige fotografer blev "glemt", fordi de var medhjælpende hustruer. Bemærk kamerastørrelsen i forhold til tidligere atelierkameraer i træ. Fotografiet tilhører Ole Hesa-

Amatørfotografier fortæller om familiers allehånde gøremål. Her fra et af Per Christiansens mange fotoalbum: Johannes og Betty Steinhauer,

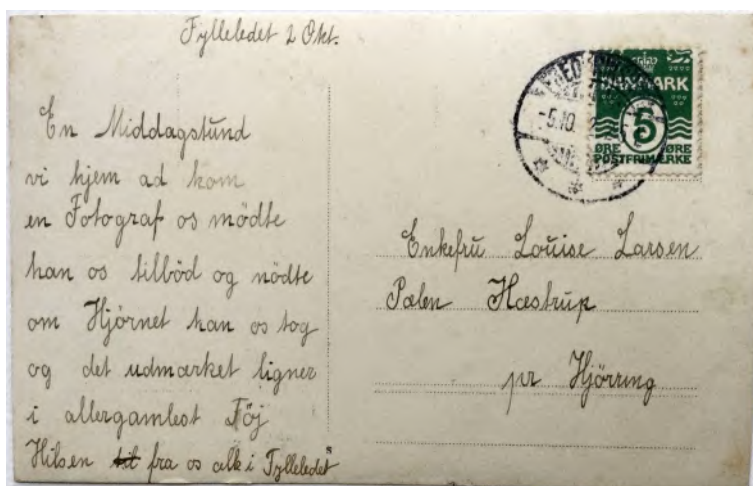
Sammen med jernbanen og den fremstormende automobil skulle cyklen blive et meget populært og udbredt samfærdselsmiddel, og dermed sikre mere frihed og kommunikation. Fotografiet er fra omkring år 1900 med kvindelige og mandlige cyklister, taget af fotograf A.G. Petersen, Gudhjem. Fotografiet tilhører Gerhard Ryding.

1922-1954. Johannes lytter til radioen (album 80, nr.14), Betty kører motorcykel (billede 80.486) måske på vej til deres sommerhus "Six" i Nordsjælland, købt i 1938. Se mere i minsamling.dk.

"Her ser De Huset hvor vi bor"...
Postkortet fortæller. På postkort fra byernes ejendomme kan der være kryds ved et vindue. Egen samling.

På dette fotografiske postkort fik afsenderne tilsyneladende uventet besøg af en fotograf, som tog det fine billede af dem selv og gården. Det kom der dette finurlige lille vers ud af.
"En Middagsstund/vi hjem ad kom/en Fotograf os mødte/han os tilbød og nødte/om Hjørnet han os tog/og det udmærket ligner/i allergamlest Tøj. Hilsen fra os alle i Fylleledet."
Egen samling.

Hele vejen gennem fotografiets 185 årige historie har kunstnere og fotografer haft gensidig inspiration og gavn af hinandens produkter. Kunstneren benytter egne eller andres fotografier som forlæg, og fotografen inspireres af kunstnerens tolkning og gengivelse af det set. I mine øjne er dette smukke fotografi ligeså stemningsfuldt som et veludført maleri, og det vidner om fremskridt og fart og mulighed for at sejle direkte mod vinden, jfr. røg og flag. En fin kontrast med de små joller i forgrunden. H/F Nyborg (leveret til DSB 1883) på vej ud af Korsør havn. Foto 1890 - 1910. Fotograf Christian P. Sørensen. Lokalthistorisk Arkiv for Korsør og omegn. Se mere om fotografen og hans fotografier i "fotohistorie.com"

Kilder:

"Objektiv", DFS' hjemmeside (alle numre siden 1975).

"Fotografiens Forhistorie" af J. Petersen, Gylendal 1889.

"Fotografer i og fra Danmark indtil år 1920" af Bjørn Ochsner, Det Kgl. Bibliotek, 1986.

"Kamerakavalkade gennem 150 år" af Johann Willsberger, Lademann 1977.

Billedbaser på nettet:

"kb.dk", Det Kongelige Bibliotek – digitale samlinger – billeder.

"kbhbilleder.dk" Københavns billedbårne kulturarv.

"Arkiv.dk" Indgangen til din Danmarkshistorie, adgang til over 550 arkiver i Danmark.

"minsamling.dk" ved Per Christiansen.

Per, medlem af DFS, har samlet fotografier siden 1997, bl.a. amatørfotografier. Per har købt og scannet mange tusinde glasnegativer, fotoal-

bum mv. og har organiseret dem efter emner og postnumre mv, vedlagt tekster, og gjort det hele frit tilgængeligt. Husk ved brug at angive "minsamling.dk" og billednummer.

Facebook gruppen "Gruppe for History of Photography" ved Ann Vibeke Knudsen.

Medlem af DFS, er et mødested for fotonørder, hvor Ann Vibeke som administrator sammen med godt 3000 medlemmer viser billeder med plads til kommentarer og spørgsmål.

"Fotohistorie.com" ved Ann Vibeke Knudsen.

Et sted at finde viden om danske og udenlandske fotografer, fotohistorie mm. Ann Vibeke har skrevet kultur- og fotohistoriske bøger og artikler bl.a. til Objektiv.

RODS.

(Registrant over Danske Stereobilleder) ved Peter Randløv.

Ole Hesagers fotograflister på DFS.

August Nagel og hans Contessa-Camera-Werke

August Nagel blev født i juni 1882 som det første af ni børn i Pfrondorf nær Tübingen, hvor hans far ejede en lille bondegård. Efter skoletiden kom han i lære hos en lille værktøjsmaskinfabrik, hvorefter han besøgte en handelskole. Han samlede erfaringer i forskellige virksomheder og tilegnede sig en grundig handelsmæssig og teknisk viden. Dette var en god baggrund for realiseringen af hans faste forsæt om at danne sit eget firma. Da August Nagel havde stor interesse for fotografi, var det nærliggende, at han kom til at tænke på konstruktion af kameraer. Den 7. august 1908 grundlagde August Nagel sammen med sin skoleven Carl Drexler firmaet:

Drexler & Nagel
Photographische Apparate und Bedarfsartikel
Stuttgart
Kasernenstraße 58

Domicilet i hjørnehuset på Adlerstraße 16 i Stuttgart. ←

August Nagel i en alder af 30 år. ↑↑

En større fabrik på Rotebühlstraße 171 i Stuttgart. ↑

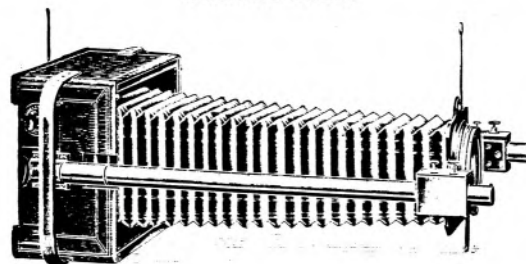

Det allerførste Contessa kamera, i sammenklappet tilstand kun 1 cm tyk, 1908.

Med kun tre medarbejdere begynder han at fremstille et kun 1 cm tykt klapp-lomme-kamera, som får navnet Contessa, hvilket er det italienske ord for grevinde. Allerede året efter ændres firmanavnet til Contessa-Camera-Werke. Flere kameramodeller kommer til, medarbejdernes antal stiger til 40, og firmaet flytter til større lokaler på hjørnet af Adlerstraße i Stuttgart. Det omfattende katalog for året 1910 nævner 23 kameramodeller i 226 varianter, hvoraf mange af dem er små og sammenklappelige. Allerede i juli 1910 flytter man til fabriksbygninger på Rotebühlstraße 171. August Nagel udvikler Ballonkameraet Atlanta, som har spaltelukker og er udstyret med teleobjektiver fra Dr. Staebble i München. Han tager nogle interessante billeder af luftskibet Z III, og skriver om, hvilke krav der stilles til det såkaldte Ballon-Photographie.

Ballonkamera Atlanta

Zusammenklappbarer Spezialapparat für militärische und wissenschaftliche Zwecke

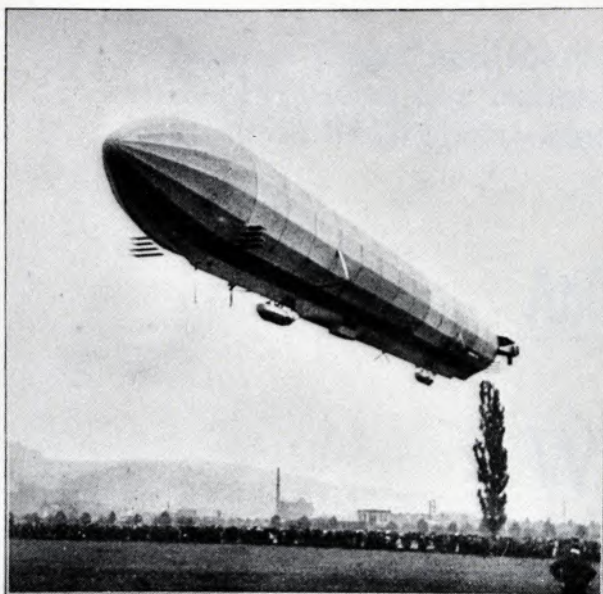
Det store Ballonkamera Atlanta.

Den store luftballon "Stuttgart", fotograferet af August Nagel, 1910.

I oktober 1911 får Nagel også lokaliteter i den lille by Reutlingen, hvor man har vandturbiner og transmissionsanlæg til rådighed for værktøjsmaskinerne.

Et originalt, pænt illustreret katalog fra 1912 viser et udpluk af, hvad Contessa-Camera-Werke kan tilbyde fotohandlerne og deres kunder. På forsiden vises et lille billede af virksomheden på Rotebühlstraße.

Photogr. A. Nagel.

Originalaufnahme mit „Contessa“.

Luftskibet Z III, fotograferet af August Nagel, 1910.

1913 flyttede fabrikken til sin endelige adresse på Dornhaldenstraße 5 i Stuttgart-Heslach.

I mellemtiden var medarbejderes antal steget til over 500, og det blev til endnu flere, efterhånden som en videre udbygning af virksomheden fandt sted. På det gamle billede ses til højre allerede den mindre, flade bygning, hvis øverste etage mange år senere kom til at huse Zeiss Ikons udviklingsafdeling. Her oplevede artiklens forfatter i årene 1958 og 1959 tilbblivelsen af de første Contarex kameraer.

1918 hædrede Freiburg Universitet August Nagel med Doktor-titlen: Dr. phil. rer. nat.

1919 købte August Nagel det kendte Nettel Camera- und Foto-Apparate-Fabrik i Sontheim nær Heilbronn, hvorefter firmaet i Stuttgart kom til at hedde Contessa-Nettel AG. Derved kom de professionelle Deckrullo-Nettel kameraer i hus, som adskillige år senere fik en spejl-mekanisme og blev til Zeiss Ikons Miroflex.

August Nagel fik et venskabeligt, men også afhængighedsskabende forhold til firma Ica AG i Dresden.

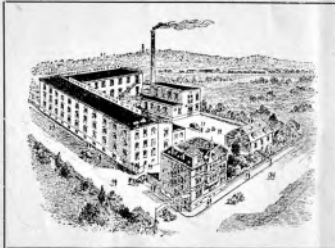
Dette førte i sidste ende til, at han i 1926 deltog i fusionen til det store Zeiss Ikon AG. Selvom han var blevet udset til en absolut topstilling, længtes han dog efter selvstændighed og efter sin elskede württembergiske hjemegn.

1928 vender han derfor tilbage til Stuttgart.

Contessa- Camera-Werke

G. m. b. H.

London **Stuttgart** Wien
New-York

Telegramm-Adresse: Contessawerke.
Telefon No. 8276.
A B C Code.

Bank-Conto:
Dresdner Bank
Filiale Stuttgart.

1912

Auto-Sektoren-Verschlüsse

Kollis.
Für Zeit- und lange Zeit-
Aufnahmen, sowie
Menschenaufnahmen,
regulierbar von 1/1000 Sek.

Compound.
Für Zeit- und lange Zeit-
Aufnahmen, sowie
Menschenaufnahmen,
regulierbar von 1/1000 Sek.

Ibso.
Sicht gruppiert. Für Zeit- und
lange Zeit- Aufnahmen,
regulierbar von 1/1000 Sek.

Derval.
Sicht gruppiert. Für Zeit- und
lange Zeit- Aufnahmen,
sowie Menschenaufnahmen,
regulierbar von 1/1000 Sek.

„Pixie“

Eine Miniatur-Rollfilm-Camera für „Pixie“- und
Format 4 x 6 cm (Tageslichtwechselung).
Dimensionen in geschlossenen Zustand 10 x 2 x 5 cm.

Kleinst-Camera für die
Westentasche mit
zusammenklappbarem
Objektiv, welche sich
beim Schließen der
Camera ins Innere der-
selben legt.

Die „Pixie“ ist einwandfrei
gebaut und leicht zu
bedienen. Sie ist eine
perfekte Miniatur-Camera
mit einem Objektiv, das
sich beim Schließen der
Camera ins Innere der-
selben legt. Die Camera
ist in der Lage, die besten
Aufnahmen zu machen.
Die Camera ist in der Lage,
die besten Aufnahmen zu
machen. Die Camera ist in
der Lage, die besten Auf-
nahmen zu machen.

Preise:

Modell	Preis
Modell Ica F. 13	12,00
Modell Ica F. 14	14,00
Modell Ica F. 15	16,00

Contessa No. 19.

Für Glasplatten. Format 4 x 6 cm. Für Filmpacks.
Sehr gediegene Ausführung!

Eine Westentaschen-Camera
mit zusammenklappbarem
Schonenspielen.

Gewicht ca. 220 gr.

Optische Ausstattung:

Modell	Preis
Modell Ica F. 13	12,00
Modell Ica F. 14	14,00
Modell Ica F. 15	16,00

Duca.

Für Glasplatten. Format 4 x 6 cm. Für Filmpacks.
Präzisions-Camera

Westentasche
mit zusammenklappbarem
Schonenspielen.

Gewicht ca. 200 gr.

Optische Ausstattung:

Modell	Preis
Modell Ica F. 13	12,00
Modell Ica F. 14	14,00
Modell Ica F. 15	16,00

Contessa-Camera-Werke
— G. m. b. H. —
STUTT GART

Stammkapital 1200000 Mark. Ca. 500 Angestellte.

1913 flyttede Contessa-Camera-Werke til den endelige adresse på Dornhalden-straße 5.

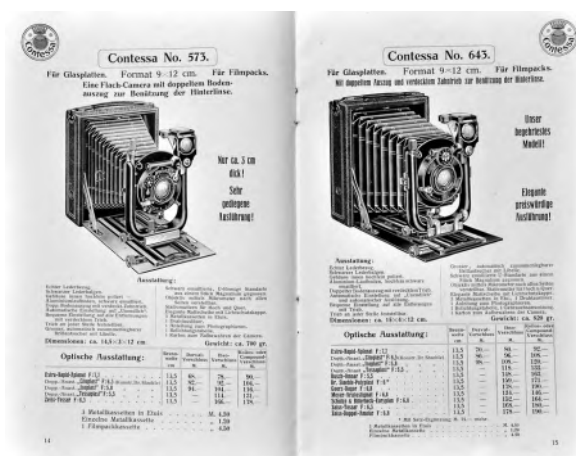

1919 køber August Nagel Nettel-Camera-Werke i Sontheim og forener dem til Contessa-Nettel AG i Stuttgart. Gengivet i overdreven størrelse.

Die Werk-Anlagen der Contessa-Nettel A.-G., Stuttgart

Originalt Contessa-katalog fra 1912.
Side 4 og 5 fra kataloget.
Side 6 og 7 fra kataloget.
Side 14 og 15 fra kataloget.

Nettel Deckrullo kamera, ca. 1909. ↑↑

↓ Zeiss Ikon Miroflex, som er en videreudvikling af Deckrullo kameraet og også findes med Contessa-Nettel navnet på.

Contessa-Nettel Altura kamera, ca. 1925. ↓

Hele den følgende historie af August Nagels professionelle liv og virke er udførlig beskrevet i Objektiv nr. 171 under overskriften 90 år Kodak Retina.

Danmarks første amatørfotoğraf

Israel Berendt Melchior

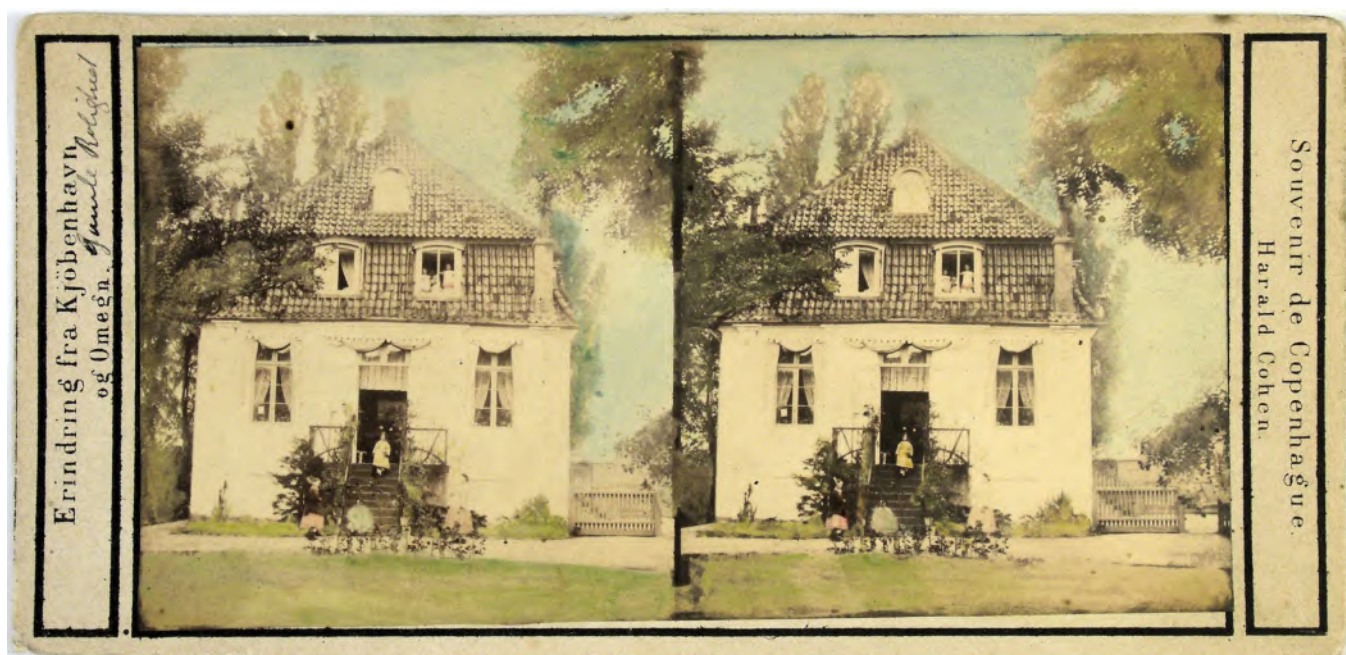

Hensigten med denne lille historie er at sætte fokus på en unik fotografs unikke arbejder. I.B. Melchior er kendt for sine fremragende fotografier af H.C. Andersen, men hvad har han ellers fotograferet? Jeg har gennemgået en stor samling, næsten 200 stereobilleder, som har tilhørt nu afdøde fotosamler, formand for Dansk Fotohistorisk Selskab, Andreas Trier Mørch. På RODS, Registrant over danske stereoskopbilleder, findes over 300 billeder af I.B. Melchior fra private samlere, (især fra Peter Randløv og Trier Mørch). I.B. Melchiors billeder findes også i offentlige samlinger og et sted mellem 500 og tusind billeder er kendt i dag. Det er især stereobilleder fra o. 1860-1893, med et væld af motiver fra fotografens egen verden, billeder som rummer mange fortællinger om dansk kulturhistorie.

I.B. Melchior blev gift med sin anden hustru, Johanne Melchior, en broratter, i 1867. Billedet er tydeligvis fotograferet i hans atelier, med fotografens "fond", den malede baggrund, måske sidst i 1860'erne. Kilde RODS.

Fotografen

Israel Berendt Melchior, 1827-1893, var født ind i en af Danmarks mest velhavende familier, og han var en af Danmarks rigeste mænd. Hans bedstefar grundlagde firmaet "Moses & Søn G. Melchior" i København. Hans far, hans brødre og han selv videreførte det. Hans ældste bror, Moritz G. Melchior, blev administrerende direktør. De tjente deres formue bl.a. på handel med Dansk Vestindien. De var blandt de allermest velhavende og indflydelsesrige familier i datidens Danmark, udøvede stor filantropi, gav store donationer til videnskab

Et stereobillede af landstedet Rolighed på Østerbro, som fotografen, I.B. Melchiors bror havde købt i 1857. Her er det fotograferet omkring 1860 af fotograf Harald Cohen, Kbh., som kan have været Melchiors læremester. Både Cohen og Melchior fremstillede nogle få, meget sirligt kolorerede stereobilleder omkring 1860. Kilde RODS.

og kunst. Moritz Melchior var som formand for grossererersocietets komité fra 1873, med til at erhverve og restaurere Børsen i København.

I.B. Melchior var uddannet cand.polyt., altså civilingeniør, vist kemiingeniør, og den tekniske snilde, som han må have lært og haft naturligt, var en af de nødvendige færdigheder, hvis man skulle kunne fotografere, især i fotografiets tidligste barndom. Men også den formue, han havde arvet efter bedstefar og far, gjorde det muligt for han at dyrke fotografiet.

Melchior var først gift fra 1857 med sin niece og søsterdatter, Charlotte van Den, 1837-1865, og fra 1867 med en anden niece, en broderdatter, Johanne Melchior, 1848-1911. Han fik otte børn, fire med hver af sine koner. Johanne var datter af Moritz Melchior, den ældste

bror, som med sin familie boede på Højbro Plads 21 i København og som bl.a. ejede landstedet "Rolighed" på Østerbro, hvor I.B. Melchior tog de mange stereobilleder af familien – og af H.C. Andersen. Eventyrdigteren kom meget hos familien Melchior – og døde på Rolighed 4. august 1875. I.B. Melchior var altså både bror og svigersøn til Moritz Melchior, 1816-1884, og hans svigermor var altså dennes hustru, Dorothea Melchior, født Henriques, 1823-1885, som fra o. 1860 tog sig af H.C. Andersen i hans sidste, svære år.

I.B. Melchior må have lært at fotografere omkring 1860. I årene efter og indtil sin død i 1893 tog han især mange stereoskopfotos, men også visitkortbilleder og lidt senere kabinetbilleder. Stereofotografiet var hans foretrukne format, et stereokamera var let at håndtere og kunne bruges til de mange optagelser af børn, familiekomssammen, venner og bekendtes hjem, landsteder og rejsebilleder i ind- og udland. Han var meget produktiv. Han var "amatørfotograf", dvs. han solgte ikke sine billeder, og der findes ikke mange dubletter af billederne. Men kvalitetsmæssigt hamlede han op med datidens bedste fotografer. Det var hans hobby, og han havde om nogen råd til det.

I 1874 overtog han Køge Papirfabrik, som 1872 var blevet erklæret konkurs efter en oversvømmelse. Melchior lod fabrikken genopføre og samme år fik han bygget den stadig eksisterende villa "Store Søvang" ved Køge, som efter da-

tidens standard var meget moderne, den havde bl.a. centralvarme og indlagt vand. Fabrikken brændte dog allerede i 1875 og blev ikke genopført, men familien Melchior blev boede i villaen til 1884. Tagetagen havde han indrettet med et stort, fotografisk atelier med ovenlys og en glasvæg mod øst, hvilket fortæller, hvor meget Melchior prioriterede sin hobby.

De sidste år, fra 1884 til sin død, boede han med sin familie i København, først i Holbergsgade siden på Frederiksberggade 62, hvor han på det nærmeste fotodokumenterede sit hjem i stereobilleder.

Et fint koloreret stereobillede af fotograf Harald Cohen, Kbh., som er fotograferet på familien Melchiors landsted Rolighed på Østerbro. Børn der gynger og vipper i haven. Billedet er fundet blandt en samling stereobilleder fra familien Melchior. Kilde RODS.

I.B. Melchior. Fra landstedet Rolighed, med tre børn der nyder den dejlige have, 1867. Elegant koloreret. Andreas Trier Mørchs samling.

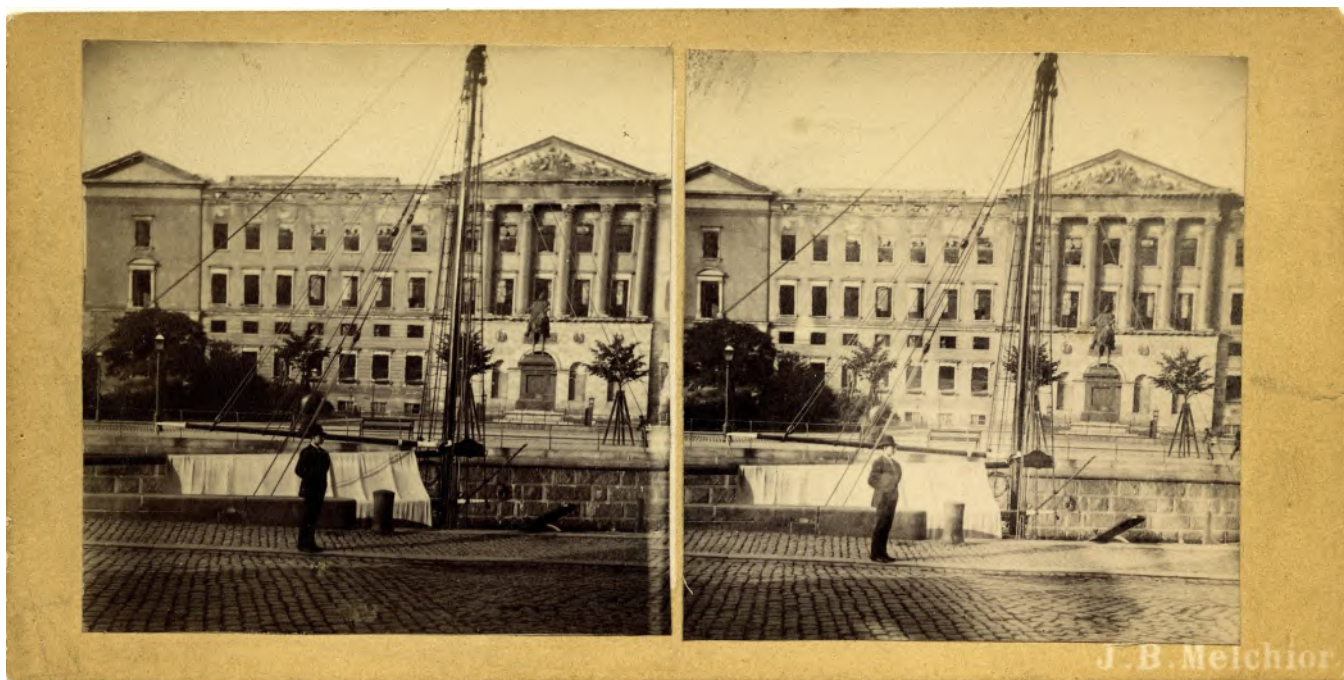
*I.B. Melchior. Rolighed, familien i haven. 1873 (står der bagpå. Billedet.)
Andreas Trier Mørchs samling.*

Hvor lærte I.B. Melchior at fotografere?

Der er vist ingen sikre kilder, der løser det spørgsmål. I 1850'erne udvikledes fotografiet fra daguerreotypi til vådkolodium på albuminpapir, som Melchior benyttede de første år. De tørre plader blev først almindelige omkring 1880.

I. B. Melchior. "Hjørnestue og Sal paa Höjbro-plads" 1868. Midt på væggen ses det ikoniske billede fra Italien, "Fra et romersk Osteria" malet af Carl Bloch 1866 og bestilt af Moritz Melchior, som er malet ind i maleriet i baggrunden til venstre, hvor han taler med to venner; med ryggen til er det Carl Bloch. Andreas Trier Mørchs samling.

Måske er der alligevel en kilde! Fotografen, københavneren Harald Cohen, 1821 til omkring 1905, fotograferede omkring 1860 landstedet Rolighed, der fra 1857 tilhørte Moritz Melchior. Cohen var født i Odense, var malersvend, blev portrætmaler og lærte at daguerreotypere i Berlin. Harald Cohen fotograferede med vådkollodium fra 1857 og begyndte at fremstille stereobilleder senest i 1859. Han fotograferede Rolighed omkring 1860 og også et motiv med en have med legende børn, sandsynligvis på Rolighed. Billedet tilhører Peter Randløv (ansvarlig for RODS, Registrant over danske stereoskopfotografier), som fortæller, at billedet er erhvervet sammen med en række Melchiorbilleder, som angiveligt har tilhørt et medlem af familien. Af gyngens, vippens og plæns udseende kan det fastslås, at optagelsen er gjort i haven på "Rolighed". I.B. Melchior synes først at fremstille stereobilleder fra begyndelsen af 1860'erne. Man kunne forestille sig, at Cohen underviste Melchior i fotografiets mysterier? Tre tidlige stereofotografier af Harald Cohen er farvelagte – og et tilsvarende antal lige så fint og delikat farvede af I.S. Melchior. Helt usædvanligt for de første stereobilleder.

Det er værd at huske på, at I.B. Melchior benyttede vådkollodiumsteknikken. Den krævede – for at det skulle lykkes – at man gydede

I.B. Melchior. København, Gammel Strand, udsigt mod det nedbrændte Christiansborg Slot, som brændte i 1884. Andreas Trier Mørchs samling.

sine glasnegativer med det lysfølsomme vådkollodium umiddelbart inden en optagelse, og staks fik pladen fikseret og fremkaldt, inden emulsionen tørrede. Det betød, at han måtte have et mobilt mørkekammer med sig, når han tog billeder hos sin familie og venner, og når han var på rejser i ind- og udland. Dertil kom, at han udelukkende måtte benytte sig af naturligt lys.

I.B. Melchior har efterladt sig en unik samling billeder, med stor kulturhistorisk værdi. Hans portrætter af H.C. Andersen på Rolighed regnes for de bedste billeder af digteren (de er grundigt beskrevet, først af fremmest af Tove Thage 2007 og af Fl. Berendt i *Objektiv* nr. 57.), men også hans fotografier af børn, familien generelt, interiørbilleder af familie og venners hjem, fotografier fra København og af velhavende københavneres landsteder samt hans billeder (fra 1860'erne) fra rejser i Europa og forskellige steder i Danmark. Ingen anden, så tidlig dansk fotograf, har efterladt sig en tilsvarende, fotografisk arv. Påfaldende er det, at fotografen har benyttet forskel-

I.B. Melchior. Det elegante landsted Nærumgård, set fra haven. Andreas Trier Mørchs samling.

I.B. Melchior. Et tidligt, håndkoloreret stereobillede, dateret 1861. En familiekomsammen ved et landsted, som kunne være Elysium i Taarbæk, som tidligt var i familieeje. Andrew Danemans samling.

lige litograferede kartoner med sit navn til stereobillederne, men har købt færdigtrykte kartoner – dog med sit navn trykt på bagsiderne – til visit- og kabinetbillederne.

En lille gruppe billeder adskiller sig, det er I.B. Melchiors fotografering af Bertel Thorvaldsens arbejder. Omkring 1860 fik de bedste, veletablerede fotografer lov til at gennemføre fotograferinger på museet med naturligt lys – ikke nogen nem udfordring, men det var en præstigeopgave. Melchior var en af dem, og han tog stereobilleder og fik fremstillet litograferede kartoner med Thorvaldsens navn til formålet.

I.B. Melchior var medlem af Dansk Fotografisk Forening fra 1865.

Melchior fotograferede børn

Ingen andre så tidlige fotografer som I.B. Melchior har fotograferet så mange meget dejlige billeder af børn. Opstillede, ja selvfølgelig, men i deres egne omgivelser og af en far og onkel, der kendte børnene godt. Det var velhavende børn, med legetøj, der næsten matcher nutidens børns mængder af legetøj. Meget menes at være fotograferet på Rolighed, hvor han må have haft indrettet sig et mørkekammer, så han kunne håndtere datidens besværlige teknik, men selvfølgelig også i Køge, hvor han havde etableret atelier.

Familiebillederne

Hvis man nærlæser Melchiors stereobilleder af H.C. Andersen, får man også kendskab til fotografens familie og venner, ikke mindst på Rolighed, som må have dannet rammen om et ualmindeligt rigt og gæstfrit hjem, hvor også datidens kulturpersonligheder (foruden H.C. Andersen fx malerne Carl Bloch, F.C. Lund og Bertha Wegmann) blev samlet. De fleste billeder er fotograferet i haven, hvor fotografen med brug af det naturlige lys, kunne forevige dette unikke liv.

Interiørbillederne i byerne

Ingen anden dansk fotograf har så tidligt formået at fotograferer interiører. Ikke kun mennesketomme billeder af stuer, men også med

I.B. Melchior. Forum Romanum 1867. Bemærk at billedet er monteret på et af fotografens egne litograferede kortner, også mærket ROM. Andreas Trier Mørchs samling.

stuernes beboere. I.B. Melchior har besøgt og fotograferet familiemedlemmer og en stor vennekreds, som ligesom Melchior var en del af det jødiske samfund i Danmark. Billederne er meget stemningsfulde, taget med det naturlige lys. Og dertil egner de sig til studier i datidens boligkultur!

København og Dyrehaven

Melchior har efterladt sig nogle få fine billeder fra København, især fra området ved Højbro Plads, hvor familiens hoveddomicil lå. Både stereobilleder samt visit- og kabinetbilleder. Der er også billeder fra Toldbodvej, før han flyttede med sin familie til Køge i 1874. Et par tidlige billeder fra Dyrehaven findes også i samlingerne.

Landstederne

Når man havde råd til det, boede man i København, inden for voldene, om vinteren, og havde et landsted nord for København. Familien Melchior ejede Rolighed ved det "Gamle Kalkbrænderi" i

København. Det var blevet købt i 1857 af grosserer Melchior. I 1870 blev det ombygget i "Rosenborgstil". Men Rolighed, hvor H.C. Andersen døde i 1875, blev revet ned 1898 og det lå hvor Gammel Kalkbrænderivej 16 nu ligger.

Når man gennemgår de mange billeder, dukker navne som Teglgaarden i Ordrup, Elyseum og Edelslund i Ny Taarbæk, Stokkerup på Strandvejen i Klampenborg, Villa Foresta, Villa Maria, Villa Melchior på Strandvejen m.fl. op. Det velhavende borgerskab nød livet i sommervarmen, og I.B. Melchior dokumenterede på enestående vis det liv.

Rejsebilleder

I.B. Melchiors bevarede rejsebilleder er fortrinsvis fra 1860'erne. I 1867 blev han gift med Johanne Melchior, og formentlig var det deres bryllupsrejse, der gik ned gennem Tyskland og Schweiz til Italien. Der er billeder fra hele turen og også fra Rom og Napoli, som var det sydligste de kom. Måske inspireret af H.C. Andersens gode råd, hvor Rom og Napoli i hans verden var livets paradys.

Melchior rejste også i Danmark og Norge og tog unikke, tidlige stereobilleder, bl.a. fra forskellige jyske byer. Med et besøg i Viborg fik han fx forevigt nedrivning /restaurering af den gamle middelalderlige domkirke.

Melchior-familiens fotografer

I.B. Melchior døde pludseligt 7. september 1893, men han synes at have fortsat sin fotografering til det sidste. Blandt andet med mange billeder af hans egne stuer i Frederiksberggade 21, og måske er det også ham, der fik forevigt Christian IX og Dronning Louise på køretur i København i forbindelse med deres guldbryllop 26. maj 1892.

I.B. Melchiors fotografiske interesse arvede svigerinden, hans kone Johannes yngre søster Louise. Man kunne forestille sig, at hun også arvede svogerens fotoudstyr og i de efterfølgende år tog hun adskillige billeder af familiens liv, ligesom svogeren havde gjort det. Og hun monterede dem ligesom han som stereobilleder på kartoner.

I.B. Melchior. Halvdel af stereobillede taget 1892 af det kongelige guldbryllop fra Moritz Melchiors bolig, Højbro Plads 21,2. sal. Billedet kan muligvis være taget af Melchiors niece, Louise Melchior, som må have lært at fotografere af sin onkel. Billedet er monteret på et af fotografens litograferede kartoner. Peter Randløvs samling.

Louise Melchior, 1849-1934, blev Danmarks første kvindelige amatørfotograf. Den historie er beskrevet på bedste vis af Tove Thage i *Objektiv* 113, 114 og 115.

Kilder:

Kongelige Bibliotek, digitale fotografier.

Dansk Jødisk Museum: sag: Rolighed, med fotografier og arkivalier.

Private samlere, publiceret gennem RODS, Registrant over danske Stereoskopbilleder ved Peter Randløv.

Fotohistorie.com, I.B. Melchior og Louise Melchior.

Tove Thage, *Fotografernes H.C. Andersen*, 2007.

Objektiv #57 og 113, 114, 115. (Fl. Berendt og Tove Thage).

Zeiss Ikon AG Stuttgart omkring 1960

Fra den kantede form til det afrundede design

Fra sommer 1957 til efterår 1959 var jeg ansat hos Zeiss Ikon AG i Stuttgart. Fabrikken blev i folkemunde kun kaldt **Contessa**. Det meste af tiden arbejdede jeg i firmaets udviklingsafdeling med fremstilling af mindre dele til de projekterede nye kameraer. Endnu var det typisk kantede design af Contina kameraerne moderne. Det udstrålede kvalitet og robusthed. Sidste skud på denne stamme var det ligeledes kantede Symbolica, der fra juni 1959 kun var på markedet i et halvt år, men udmærkede sig ved en slags halvautomatisk belysningsstyring. En programring omkring lukkeren udviste kun et symbol af solen og to pile, men var koblet til en kombination af lukkertid og blænde. Drejede man ringen ind til efterfølgingsviseren svarede til belysningsmålerens udslag, så fik man automatisk indstillet kameraet korrekt.

De gode gamle Contina kameraer, gedigne og robuste.

Det første Symbolica i samme design.

Konstruktionschef Edgar Sauer.

Allerede i 1958 lå et nyt Symbolica på beddingen, dvs. på konstruktionschef Edgar Sauers hånd, hvor han vejede det stolt og sagde på sin swabiske dialekt "det er vel nok en lækker, lille sag". De konservative mekanikere var af en anden mening, men jeg kunne godt lide kameraets design. Værkfører Weber spurgte derimod "hvorfor kalder I det ikke Idiotica?"

Det nye var den afrundede form, den forsænkede billedtæller, den under topdækslet nærmest skjulte optræksarm, og i bunden det ligeledes forsænkede returspolingsgreb, som sprang op ved et tryk på returspolingsknappen.

Under fremstillingen af den første prototype skete et par pudsige uheld. Forfra kunne man næsten se ind i kameraet, fordi konstruktøren havde overset et ca. 2 mm mellemrum mellem frontplade og søgerramme. Og blitzkontakten i topdækslet fungerede ikke, fordi den

Det nye Symbolica som kom på markedet i 1960.

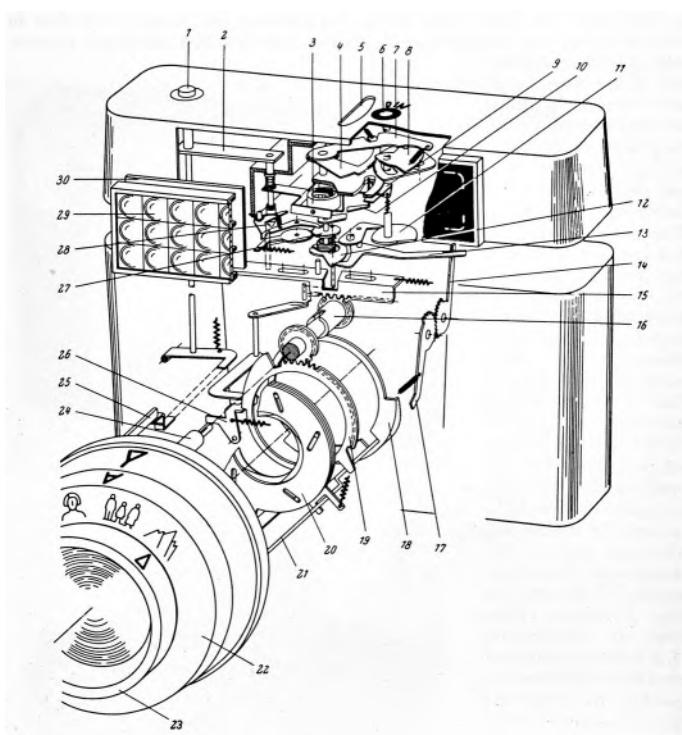
Søgeren med "min" bikage-formede rude foran belysningsmåleren.

Håndsvinget til returspolingen ligger beskyttet i kameraets bunddæksel.

manglede forbindelsen ned til lukkeren. Man blev simpelthen nødt til at fræse en lille rille i kamerahuset under søgeren, hvor den nødvendige ledning kunne anbringes. Min opgave bestod i fremstillingen af dele til søgeren. Jeg erindrer at have eksperimenteret meget med den bikage-formede rude foran belysningsmåleren.

En lignende opgave fik jeg i forbindelse med udviklingen af det fuldautomatiske Tenax kamera. Det kom på markedet i maj 1960 og blev produceret indtil september 1962. Et stort styktal kan det næppe været blevet til. Navnet Tenax var første gang blevet lanceret omkring 1910 af firmaet A.P. Goerz i Berlin.

I Zeiss Ikons udviklingsafdeling blev jeg også vidne til tilblivelsen af den nye top-model Contarex, der første gang blev præsenteret på Photokina 1958. Mit eget beskedne bidrag bestod i fremstillingen af det runde hus omkring belysningsmålerens øje.

Produktionen af Contax IIa havde været indstillet, men var blevet genoptaget, fordi der åbenbart stadig fandtes en efterspørgsel. I montageafdelingen sad faglærte finmekanikere og ufaglærte kvinder mellem hinanden. De første arbejdede langsommere, men mere kvalitetsbevidste, de sidstnævnte var hurtigere. Det var hensigten, at de skulle påvirke hinanden i en positiv retning. Onde tunger påstod naturligvis, at de to grupper blev udspillet mod hverandre.

Contessa matic E fra 1964, ca. 60.000 stk. blev fremstillet.

Zeiss Ikon AG Contessa-Werk. Til højre tilbygningen fra 1950'erne. Foto fra Karl Otto Kemmlers lille bog om Contessa.

Til venstre: Tenax, et nydeligt kamera efter min smag. Den komplicerede belysningsautomatik i Tenax.

Klaus justerer objektiver til Contaflex hos Zeiss Ikon AG i Stuttgart, 1959.

Fra Contax-afdelingen skal berettes en anekdote:

Det var en offentlig hemmelighed, at nogle ansatte, mest værkførere, havde tiltusket sig et selvbygget Contax kamera. Det største problem var efter sigende, at få fat i prismestaven til afstandsmåleren. Denne kom fra fa. Rodenstock i nøje kontrolleret antal. De øvrige dele fandt man sikkert blandt dem, som den strenge kvalitetskontrol havde kasseret.

Nu havde jeg en lidt ældre kollega, der også havde skaffet sig sådant et illegalt kamera. En dag bad han sig fri for at deltage i et møde hos "Moralsk Oprustning", og dér må han være blevet grebet af moralske skrupler. I hvert fald satte han sit kamera på bordet hos firmaets ledelse og erklærede sig parat til at tage konsekvenserne. Han blev ikke fyret, men fik derimod at vide, at man havde brug for den slags ærlige medarbejdere. Sit Contax så han dog aldrig igen.

Det runde hus omkring belysningsmålerens øje på Contarex.

Jeg selv forlod firmaet i efterår 1959 for at overtage et job i Danmark. I 1961 kom jeg igen på et kort besøg hos Zeiss Ikon AG i Stuttgart, for at lære det komplicerede automatiske Tenax kamera lidt mere at kende. Men jeg så det aldrig senere til en reparation. Sikkert var det kun blevet produceret i et ret beskedent antal. Zeiss Ikons efterfølgende kameraer af lignende design kom alle til at hedde noget med Contessa, hvilket er italiensk og betyder "grevinde". Dette navn havde konstruktøren August Nagel i 1912 givet både sin fabrik og sine kameraer.

For mig personligt betyder navnet Contessa en uforglemmelig fortid, mens mærket Nikon kom til at stå for fremtiden. Nikon var oprindeligt startet ved at kopiere det tyske Contax og dennes kantede design, men indførte med Nikon F2 i 1971 en afrundet formgivning. Det må kaldes skæbnens ironi, at Zeiss Ikon AG i Stuttgart lukkede og slukkede samme år.

Lukker og slukker, ja, det gør vi også i Dansk Fotohistorisk Selskab efter knapt halvtreds gode år. Så gælder det om at sende en dybfølt tak til alle, der i tidens løb har bidraget med foredrag, artikler og billeder. Og de medlemmer, der ikke er iblandt os mere, men hvis udseende, stemme og væremåde endnu sidder dybt i vor erindring, skal også have nogle venlige tanker. Lad os derfor med positivt sind og i godt humør møde op til det kommende efterårs møde og ikke mindst til generalforsamlingen den 5. oktober i Middelfart. Med glæde kan vi alle sammen se frem til en Objektiv-Jubilæumsbog, som forventes at udkomme efter årsskiftet 2024/25.

1960 fandtes endnu to modeller i Zeiss Ikon's typisk kantede design:

Contarex kom på markedet efter at have været præsenteret i 1958.

Contax IIIa var endnu ikke helt udgået af produktion.

Dansk Reproduktionsanstalt

Gråbrødretorv 14, København

Dansk Reproduktionsanstalt, Gråbrødretorv 14, København, med ateliervinduer i tagetagen. Ukendt fotograf, formentlig en af anstaltens medarbejdere. Og taget umiddelbart efter virksomhedens start i 1919. Reproduktionsanstalten havde til huse her fra 1919 til 1933 (Kraks Vejviser).

Per Christiansen fortæller her om erhvervelsen af en samling glasnegativer, der viser en Reproduktionsanstalts forskellige værksteder og arbejdsprocesser:

”Jeg talte med Andreas Trier Mørch ved et møde i Fotohistorisk Selskab i maj 2019. Her nævnte han, at han helt tilbage i 1980’erne havde købt nogle fantastiske glasnegativer fra Dansk Reproduktionsanstalt. Vi talte om, at billederne ville passe fint til min webside med en historie om anstaltens virke.

Han spurgte, om jeg var interesseret i at købe/bytte med dem, og sendte kort efter 43 billeder fra Reproduktionsanstalten, scannet i TIFF i høj kvalitet. Aftalen var så, at han ville besøge mig i Hillerød, når han en dag alligevel kørte forbi på vej til sommerhuset. Men tiden gik uden at besøget blev til noget, men scanningerne havde jeg da. Da Andreas i mellemtiden faldt bort, spurgte jeg Lisa, Andreas’ enke, om glaspladerne stadig var der. Lisa fandt dem efter nogen tids søgning i Andreas’ store, fantastiske samling.

Det litografisk trykkeri; her arbejdes med litografiske sten.

Reprokamera 50x60 format med lamper. Kameraet er drejet til siden.

Jeg aftalte et møde med Lisa, hvor jeg købte pladerne og nogle albummer med billeder. Andreas havde den holdning til hans samlings "skæbne", at han gerne så den opløst i mange bidder, sådan at flere samlere kunne få glæde af billederne (på samme måde som han selv havde fundet dem rundt omkring)."

Alle billederne kan nu ses på: minsamling.dk under indlægget Dansk Reproduktionsanstalt;
<https://minsamling.dk/dansk-reproduktions-anstalt/>

Reproduktion

Når man samler på fotografier, helst de originale billeder fremstillet i en fotografs atelier af vedkommende selv eller en medarbejder, kan man ikke undgå også at skulle vide noget om de mange forskellige reproduktionsmetoder, man gennem årene har forsøgt sig med, for at publicere billeder i store mængder. Både til salg af den enkelte fotograf, men også fx til publicering som postkort, i aviser, bøger og andre tryksager.

Litografisk trykkeri med litografiske sten.

Grafiske reproduktionsmetoder er et fælles navn for de forskellige metoder, hvormed man erhvervsmæssigt eller kunstnerisk har fremstillet eller mangfoldiggjort tekst og billeder. Det kan være xylografi, litografi, kobberstik, staaistik, kemigrafi, galvanografi og desuden de mange fotomekaniske og senere elektroniske reproduktionsmetoder.

Fotoatelier med 18x24 kamera i forgrunden og det store reprokamera i baggrunden.

Reprokamera 50x60 format med lamper. Det er ikke til at se, om det er elpære eller kulbue-lys med kul.

Kemigrafi

Bernhard Middelboe – som grundlagde reproduktionsanstalten på Gråbrødre Torv – var maler, grafiker og kemigraf. Som uddannet på Kunstakademiet i København og senere i Paris blev han præget af samtidens franske kunst. Men i Paris blev han også uddannet som kemigraf. Kemigrafi er en fotokemisk metode til fremstilling af en kliché til trykning af illustrationer i højtryk. Motivet overføres fotografisk direkte på en præpareret metalplade, normalt af zink, hvorefter de partier, der ikke skal trykkes, ætzes væk. Man har så en kliché til trykning i en bogtrykpresse. Metoden blev lanceret af Carl Angerer i Wien, som i 1860 fremstillede den første kliché i fotografisk teknik, en såkaldt stregkliché.

En form for trykpresse.

Reprokameraer og skåle med en form for fremkaldervædske.

Før fotografiets gennembrud havde talrige andre forsøgt at finde en metode til vellignende gengivelser af tegninger og fotografier i bogtryk. Bl.a. daguerreotypist Christian Piil fra Aarhus, som i 1840'erne havde opfundet en mere omstændelig metode til fremstilling af klichéer, som han kaldte kemitypi.

Kamera med vendeprisme foran optikken for at få det til at stå retvendt på glaspladerne, som ses ovre til venstre.

*Øverst: Gravureafdeling.
I midten: Litografiske sten i forgrunden hvorfra man fremstiller tryk.
Nederst: Litografiske sten bliver gjort klar til tryk.*

<— Her ses en slags trykpresse.

Kemikalier der bruges til fremkaldelse og ætsning. Det meste er det rene gift.

Dansk Reproduktionsanstalt

Efter uddannelse som kemigraf i Paris 1890-1891, grundlagde Middelboe sammen med bogtrykker Frederik Schultz en reproduktionsanstalt i København, der hurtigt blev en anerkendt virksomhed til fremstilling af klichéer til bogtryk. I 1899 omdannedes virksomheden til et aktieselskab under navnet Dansk Reproduktionsanstalt. Gennem årene havde den til huse på forskellige adresser. Fra 1919 til 1933 på adressen Gråbrødretorv 14 i København, der ses på billederne her.

Lokalerne blev i 1934 overtaget af bogtrykker C.A. Jørgensen, og igen omkring 1960 af modetograf Jørn Freddie.

Selve reproduktionsanstalten eksisterede indtil 1994; og en del af dens udstyr er bevaret på Danmarks Grafiske Museum (Mediemuseet) i Odense. (Kilde bl.a. lex.dk).

Arbejdsprocesserne

Billederne fra Reproduktionsanstalten på Gråbrødretorv er gennemgået af fotograf Jakob Lautrup. Han har med sin faglige baggrund teksten på billederne, men må selvfølgelig tage sine forbehold for oplysningerne om de mere end 100 år gamle glasnegativer.

Billedserien fortæller en vigtig del af historien om den lange og besværlige proces, som startede med kemigrafien sidst i 1890'erne for 100 år senere at blive overtaget af elektroniske, digitale reproduktionsmetoder.

Har DU flere oplysninger om denne serie af glasnegativer, så må du endelig kontakte Per Christiansen. Supplerende oplysninger vil blive publiceret på hjemmesiden:

<https://minsamling.dk/dansk-reproduktionsanstalt/>

Ætsebad.

Formentlig en form for gravering.

Måske en afdeling for skitseforlæg.

Medlemsorientering

Medlemsmøde og opløsende generalforsamling i Dansk Fotohistorisk Selskab

I henhold til vedtægternes § 10 indkaldes hermed til opløsende generalforsamling af
Dansk Fotohistorisk Selskab i

**Østergades Forsamlingshus, Østergade 33, 5500 Middelfart.
Lørdag den 5. oktober 2024 kl. 10:00**

Program:

10:00 Loppemarked opstilles
11:00 Formanden byder velkommen
11:05 Den opløsende generalforsamling
12:00 Frokost. Pris 100,- kr.
13:00 Anvisningssalg
Afslutning, hvor alle deltager i oprydningen

Dagsorden for den opløsende generalforsamling:

Valg af dirigent
Redegørelse for baggrunden for opløsningen
(se også Objektiv 171 side 38-39, samt Objektiv 172 side 41)
herunder redegørelse for anvendelse af foreningens eventuelle nettoformue
Afstemning om opløsning af foreningen iht. § 10 i vedtægterne
Afstemning om anvendelse af foreningens eventuelle nettoformue
Eventuelt

Note:

Foreningens opløsning.

Foreningens opløsning kræver, at 3/4 af de repræsenterede medlemmer stemmer herfor på en til formålet indkaldt generalforsamling. Kan der ikke opnås 3/4 flertal, kan bestyrelsen indkalde til ny generalforsamling, der tidligst kan afholdes 5 uger efter.

Der skal i indkaldelsen redegøres for forslaget. På den nye generalforsamling kan foreningens opløsning vedtages af et flertal af de repræsenteredes stemmer.

Foreningens eventuelle nettoformue skal efter opløsning udloddes til almennyttige formål, der ligger i naturlig forlængelse af foreningens formål eller andet, som besluttes på den opløsende generalforsamling.

Den opløsende generalforsamling

Som det fremgår af side 40 i dette nummer af Objektiv, så indkalder bestyrelsen til en ekstraordinær generalforsamling den 5. oktober i Middelfart med det formål at opløse Dansk Fotohistorisk Selskab.

Baggrunden for denne lidt triste beslutning om at opløse foreningen har været drøftet længe. Senest på generalforsamlingen den 4. maj 2024. Her blev bestyrelsens oplæg og indstilling diskuteret og godkendt, idet alle fire bestyrelsesmedlemmer, der var på valg, blev genvalgt og bestyrelsens forslag til vedtægtsændring enstemmigt vedtaget.

Kort sagt er det stadigvæk faldende medlemstal baggrunden for, at bestyrelsen ikke ser andre muligheder end at opløse – altså nedlægge – Dansk Fotohistorisk Selskab.

Selskabet har lige nu under 150 betalende medlemmer, hvilket ikke er nok til at drive en forening med det ambitiøse formål at udgive "et fotohistorisk tidsskrift på et højt fagligt niveau", samt at holde medlemsmøder, foredrag, anvisningssalg mv.

Samtidig er den siddende bestyrelse og redaktionen af Objektiv blevet så gammel (75-85 år) at den, hvis foreningen kunne fortsætte, skulle udskiftes med yngre/nye kræfter, der dog ikke synes at være tilstede iblandt foreningens nuværende medlemmer.

Så derfor foreslås foreningen opløst med udgangen af 2024.

Bestyrelsen har besluttet at gennemføre medlemsmøderne på "normal" vis gennem resten af året 2024 og altså at afholde den ekstraordinære generalforsamling den 5. oktober 2024 i Middelfart. Ved dette møde vil der også være et anvisningssalg – foreningens sidste.

Dette nummer af Objektiv (172) bliver - såfremt foreningen opløses - den sidste ordinære udgave af bladet, men bestyrelsen har allerede igangsat et arbejde med en større "jubilæumsbog", der forhåbentlig vil kunne blive udsendt til medlemmerne inden julen 2024 som "erstatning" for Objektiv nr. 173.

Der er nedsat en redaktionskomite, der er i fuld gang med at skrive dette værk, der forventes at blive på et par hundrede sider. Såfremt bogens trykning skulle blive forsinket vil bestyrelsen naturligvis sikre udsendelse til medlemmerne, selvom vi når ind i 2025.

På den opløsende generalforsamling skal der også tages stilling til anvendelsen af den nettoformue, der måtte være tilbage, når alle regninger og udgifter er blevet betalt.

Bestyrelsen forventer ikke, at der er nogen stor nettoformue tilbage, når de forskellige møder igennem efteråret har været afholdt og "jubilæumsbogen" er blevet udsendt til medlemmerne.

Bestyrelsen foreslår den opløsende generalforsamling, at de resterende midler deles ligeligt mellem "Læger uden grænser" og "Dansk Røde Kors", idet det ikke har været muligt at finde et formål, "der ligger i naturlig forlængelse af foreningens formål". Bestyrelsen er imidlertid åben overfor andre forslag, der vil kunne tages op på den opløsende generalforsamling.

På bestyrelsen vegne
Klaus Eckard-Riess.
Formand.

Mødereferater

Objektivernes dybdeskarphed og bukeh.

Torsdag den 21. marts 2024.

Af Klaus-Eckard Riess.

Aftenens foredragsholder Kenneth Olsen havde selv medbragt hele udstyret til visning af sine billeder. I en halv time påpegede og forklarede Kenneth om henholdsvis skarpheden og uskarpheden og årsagen dertil i sine mange optagelser. For mit eget vedkommende må jeg tilstå, at jeg ikke blev meget klogere på begrebet bukeh. Men den efterfølgende diskussion afslørede, at det vidste andre medlemmer heldigvis betydeligt mere om end jeg. Aftenen blev rundet af et livligt skrotsalg.

Lokomotiver bag Jerntæppet

Torsdag d. 25. april 2024.

Af Ann Vibeke Knudsen.

To gode venner, Jan Nieman og Per M. Jensen, fortalte 25. april om deres fantastiske ture bag "Jerntæppet" i DDR og Polen. Turene havde kun ét formål: at fotografere lokomotiver! Hvilket stort set var aldeles forbudt. Per blev da også arresteret som spion på et tidspunkt – men synes at være sluppet helskindet ud igen!

Det var et meget underholdende foredrag om tiden før "Murens Fald" i 1989, som forekom de fleste af de tilstedeværende – som dog alle havde oplevet det i en voksen alder – som begivenheder i en meget fjern fortid.

Jan og Per havde kun ét mål: fotografere så mange af de gamle damplokomotiver (ikke museumstog) medens de endnu var i brug – vel vidende, at de – togene - havde udviklingen imod sig.

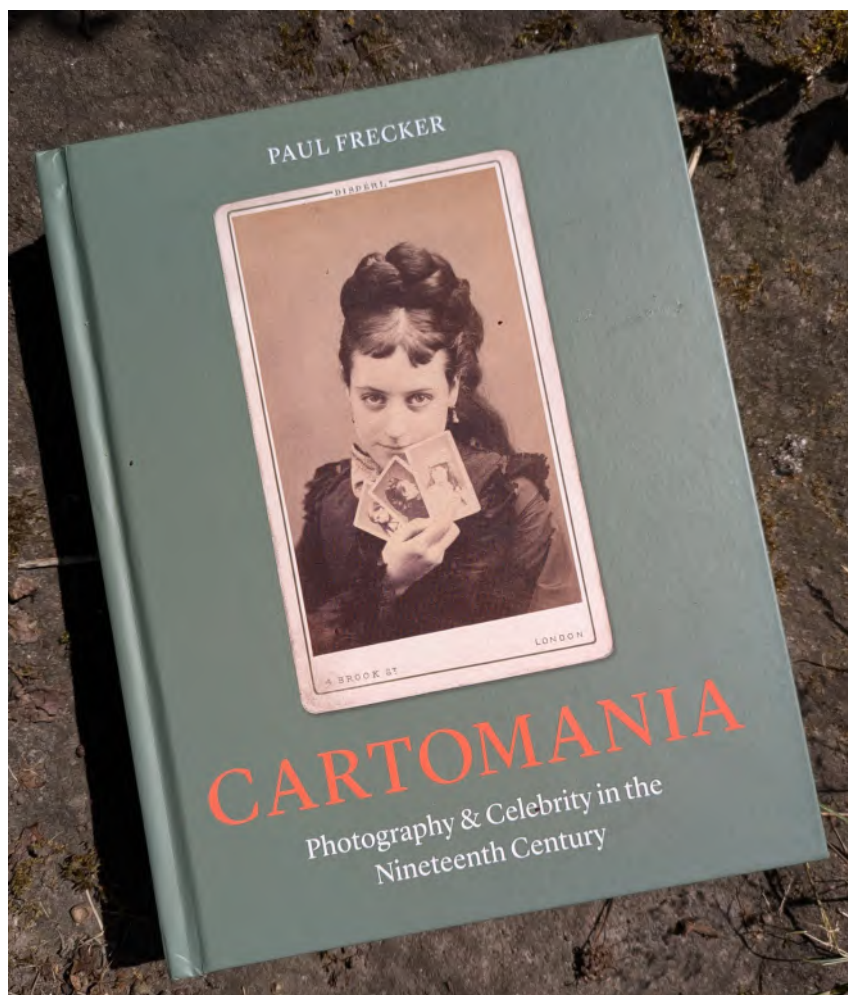
I årene fra 1975 til 1989 blev det til utallige ture bag jerntæppet – hvert år. Og de fotografier, de to togentusiaster havde valgt at vise af de prustende og stønnende damplokomotiver, var imponerende. Og selvfølgelig kun en meget lille brøkdel af deres store samling af farvedias. Som naturligvis blev vist på et gammeldags lysbilledapparat. Det ene skal passe til det andet.

Referenten har et stort ønske om, at denne historie og de mange billeder vil kunne blive bevaret og gjort tilgængelige for alverdens mange tognørder.

Billederne er taget under foredraget af Tune Laug.

Bog- og udstillingsomtale

Cartomania – en dille – et modefænomen - i fotografiets spæde barndom først i 1860'erne.

En bog af Paul Frecker, Photography & Celebrity in the Nineteenth Century. 2024.

Hvis du skulle være bare en lille smule betaget af de små tidlige visitkortfotografier fra lige omkring 1860 – så er her en bog for dig.

Paul Frecker er fra Skotland, han er samler af Guds nåde, kunsthandler og forfatter. Og så har han skrevet en virke-

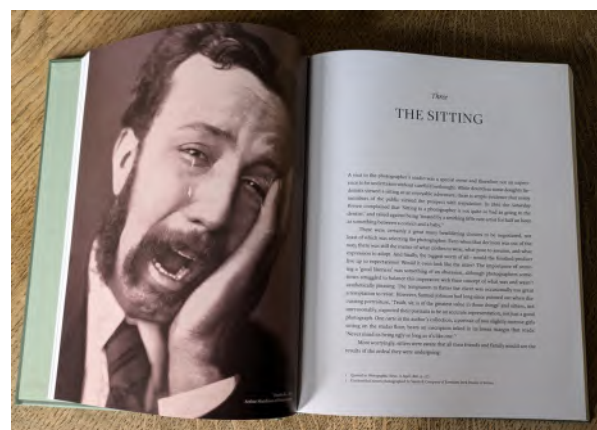
lig fantastisk bog om de små visitkortbilleder, "carte de visite", som er blot ca. 6x10 cm store. De blev kendt i Frankrig midt i 1850'erne – sammen med den ny teknik med vådkollodium, kopieret på lysfølsomt albuminpapir. Paul Frecker har en formidabel privat samling visitkortbilleder – og den samling benytter han til at fortælle det lille visitkorts historie, med fokus på engelsk fotohistorie.

I fjorten kapitler når vi langt omkring. Bogen fortæller overordnet de små billeders historie, fx starten på det hele med fotografen Disderi i Paris og noget om hvem fotografene var. Og ganske originalt fortæller Frecker om, hvordan man ter sig i atelieret, når man skal fotografe-

res, hvordan de kongeliges indflydelse – dronning Victoria og hendes gemal prins Albert – betød alverden for fotografiets gennembrud i England – som overalt i Europa. Folk var syge med at købe billeder af de kongelige til de albums, som også var en del af modedillen. Den danske prinsesse Alexandra, der blev gift med Victorias søn, prins Edward, blev portrætteret mange gange og hendes portrætter blev de mest solgte overhovedet. Billederne var ren propaganda for kongehuset. Som vi kender det i dag.

Der er kapitler om billeder af berømtheder, skuespillere, kurtisaner, cirkusakrobater, mordere – og de lænestolsrejsendes visitkortbilleder fra hele verden. Om copyright og piratbilleder, om rige og fattige, tro og tvivl, om død og om at sørge, om visitkortbilledets deroute – og hvordan man med nye teknikker forsøgte at fastholde interessen for det lille billede. Som var en stor pengemaskine. En af løsningerne var det kabinetkort, der så dagens lys i 1866 og i løbet af 1870'erne blev almindeligt. Men da var "Cartomanien" slut.

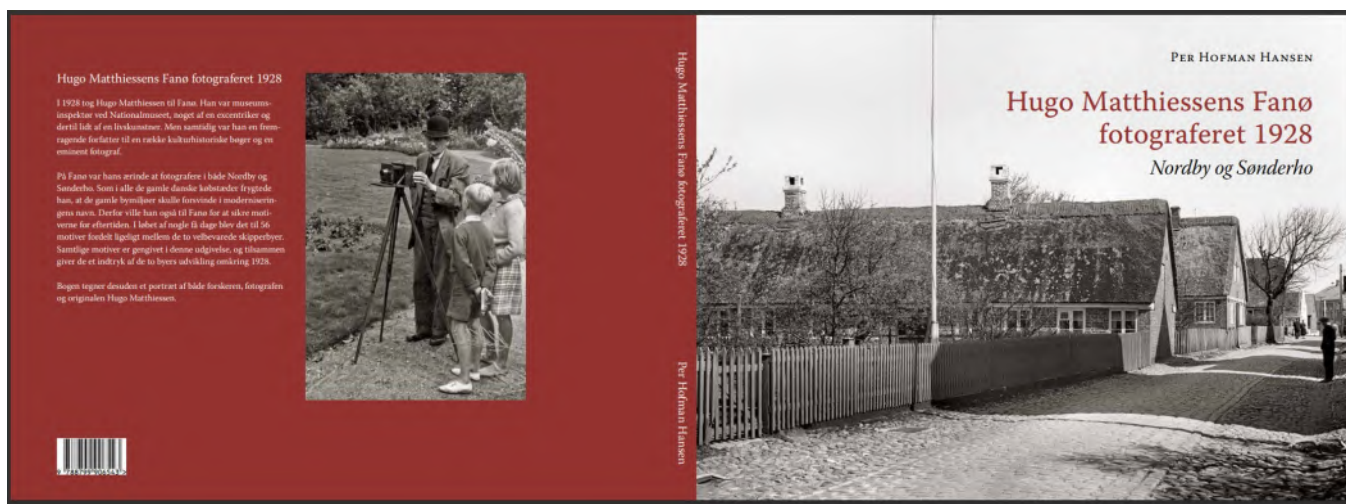
Frecker har mange kilder at øse af, og det gør han flittigt og med gode kildehenvisninger på

hver side. De engelske fotojournaler er en rig kilde, Photographic News, British Journal of Photography etc. – og selvfølgelig samtidens aviser. For en dansk fothistoriker er bogen en guldgrube, de fleste impulser kom hertil fra både England, Frankrig og Tyskland.

Det er en bog på 474 sider, med en mængde gode illustrationer fra forfatterens egen store samling. Absolut letlæst, specielt hvis "Cartomanien" – det tidligste fotografi – er en passion.

Hugo Matthiessens Fanø.

"Hugo Matthiessens Fanø fotograferet 1928" er udarbejdet og skrevet af Per Hofman Hansen, der tidligere har skrevet bøger om Fanø. I udgivelsen bliver de originale fotografier gengivet i nye, store størrelser, så deres høje kvalitet

ydes fuld ret, og hvor mange interessante detaljer nu bliver synlige. Sammen med den ledsagende tekst giver fotografierne et indtryk af de to byers udvikling i første halvdel af 1900-tallet, ligesom der tegnes et portræt af både forskeren, fotografen og originalen Hugo Matthiessen.

Per Hofman Hansen fortæller i en pressemeddelelse: I 1928 fik Fanø besøg af en eminent dygtig fotograf. Hans ærinde var at sikre fotografiske optagelser af de gamle bymiljøer i Nordby og Sønderho, fordi han frygtede, at de ville forsvinde i moderniseringsens navn.

Fotografen var Hugo Matthiessen, der var museumsinspektør ved Nationalmuseet, og dertil en fremragende forfatter til en række kulturhistoriske bøger. At han også var noget af en excentriker og lidt af en livskunstner, gør kun hans arbejder og hans væsen yderligere interessant. Allerede i årene 1913-1922 havde Hugo Matthiessen ydet en pionerindsats som museumsmand ved at gennemfotografere de gamle bebyggelser i 75 danske købstæder. Men i maj 1928 havde han, uvist hvorfor, fået mulighed for at tage til Fanø, hvor han i løbet af nogle få dage optog 56 motiver fordelt ligeligt mellem de to skipperbyer.

Enkelte af hans fotografier er mellem år og dag gengivet i forskellige publikationer, men ofte i små og halvdårlige reproduktioner.

Siden 1987 har forlaget Hikuin sammen med lokale forfattere og forskere udgivet bogserien "Hugo Matthiessens Danmark" med fotografier fra de gamle købstæder. Det er med den nye bog om Fanø blevet til foreløbig 19 udgivelser i serien.

To billeder af Hugo Matthiessen:
Svenskervej 7, Nordby, Fanø.
Sønderho Kro, Fanø.
Alle tre billeder er fra Per Hofman Hansens bog Hugo Matthiessens Fanø 1928.

Mutum est pictura poema - Ordløst er billedets poesi.

På det fine, lille barokslot Christinehof, (kendt for en alunproduktion i 1700-tallet), som ligger i det sydlige Skåne ikke langt fra Simrishamn, kan du se en udstilling om et ret usædvanligt visitkortalbum.

Udstillingen kalder man "Cartomani" - og den er udtænkt og udarbejdet af journalist og forfatter Mia Gröndahl, som er en af initiativtagerne til "Christines Venner", en forening der driver udstillingsaktiviteterne på slottet. Mia Gröndahl fortæller:

"Hvis Ebba Wilhelmina von Haffner havde levet i dag, havde hun sikkert være på Facebook og Instagram. Men Ebba levede i 1800-tallet og samlede i stedet på visitkortfotografier.

Vi fandt hendes store visitkortalbum i Christinehofs slotsarkiv. Albummet rummer omkring 250 fotografier af Ebba, hendes familie, venner og omgangskreds. Men kun ganske få personer var navngivne. Ved hjælp af portrætarkiver i Sverige og Danmark tog det seks måneder at identificere menneskene på visitkortfotografierne. Nu er detektivarbejdet slut og vi byder jer indenfor i Ebba Wilhelmina von Haffners verden - som vi kan opleve den i hendes røde album."

Christinehof Slot ejes af familien Piper. En stammor var Ebba von Haffner, 1836-1914, som voksede op på herregården Egholm ved Roskilde. Ebba von Haffner blev gift i 1857 med Alfred Piper, 1834-1910, og hun er stammor til ejerne af Christinehof og Högstad i Skåne. Deres bryllupsrejse gik til Paris, hvor de blev fotograferet hos selve den berømte fotograf Disdéri, som regnes for visitkortfotografierets "opfinder".

Det imponerende, røde album er selvfølgelig udstillet, det er usædvanligt stort og rummer altså ca. 250 visitkortbilleder af datidens store fotografer. Udstillingen fortæller i mange store, flotte plancher om albummet - og de mange portrætter og livsskæbner det rummer.

Ebba von Haffner Piper arvede i 1902 sit barndomshjem, slottet Egholm.

Udstillingen er åbnet i 2024 - men fortsætter i 2025.

Memory stick

USB stick med materiale fra hjemmeside "objektiv.dk" med ekstra materiale!

USB stick indeholder materialer som ikke kræver at være installeret på en server, men som læses på ens egen PC/Mac uden tilslutning til internettet. Samtlige numre af "Objektiv" bladene på elektronisk form som pdf fil vil være på sticken. Det foreløbige indhold ligger til gennemsyn på adressen:

<http://www.fotohistoricum.dk/fremtid/index.html>

Alt er ren amatørarbejde og der vil ganske bestemt være bommerter.

Princip:

Materialet styres af en hovedmenu, som ligger som en "hjemmeside fil" (index.html). Det nemmeste er at sætte USB stick i sin PC. Derefter bruger man Windows Stifinder til at finde det nye drev, som indeholder USB sticken. Dobbelt klik på filen index.html og med din browser er du inde i hovedmenuen. Man kan kopiere det hele over i en mappe på din PC's hoveddrev, men dels fylder det en hel del, dels tager det tid, så min anbefaling er at bruge sticken.

Hint: Står du i din browser, kan du med CTRL+O åbne Stifinderen. Under "Denne computer" finder du det drev som indeholder sticken - åbne index.html filen

Hvordan får du fat i sticken?

USB sticken skal være på mindst 64 Gb og af type USB-3 dvs med blå farve i stikket. Den skal være tom, når jeg starter kopiering.

Efter 1. september regner jeg med, at materialet foreligger i endelig form.

Send en USB stick til mig med en navneseddel på. Hvis du vil have den retur straks, skal der være en frankeret returkuvert (prøvekuvert) med returadresse. Kommer du til Middelfart til den opløsende generalforsamling, kan du få den under mødet.

Du kan tage den tomme USB stick med til Middelfart med frankeret returkuvert og returadresse. Så vil du få den tilsendt senere.

Hilsen

Leif Johansen, H.C. Andersensvej 7, 6100 Haderslev

Annonce

*Alle slags kameraer til salg.
Alt skal ud, derfor lave priser.
Kom og giv et bud.*

*Trækameraer, klap- og bælgkameraer,
polaroid, spejlrefleks, smalfilmsoptagere,
stereobetragtere, gengivere, lysmålere og
tilbehør.*

*Ring og aftal et besøg i Farum.
Leon Nielsen, tlf. 24950000.*

Anvisningssalgsslisten til lørdag, d. 05.10.24 i Middelfart

Anvisningssalgseffekterne sælges som beset, og Dansk Fotohistorisk Selskab påtager sig intet ansvar for eventuelle fejl og mangler og den anførte tilstandsbetegnelse. Køber og sælger erlægger hver 12,5% til D.F.S. Der afregnes kontant på stedet med såvel køber som sælger. Den, der afgiver bud for tredjemand, hæfter for budet. Liste med emner til anvisningssalget sendes til:

Niels-Ove Rolighed, Peder Munks Vej 81, 9300 Sæby, nor@kanok.dk, tlf.: 6061 6699.

Nr.	Beskrivelse	Limit	H.slag
1	Polaroid 600 SE. Mamiya 4,7/127 mm.	1000	
2	Rolleicord V. Xenar 3,5/75 mm m. BT.	300	
3	Rollei 35 T. Tessar 3,5/40 mm + Rollei 35 TE 3,5/40 mm. Defekt?		
4	Voigtlander Bessa I. Vaskar 4,5/105 mm.	150	
5	Olympus OM 1. Zuiko 1,8/50 mm.	300	
6	Canon FT-QL. Canon FL 1,8/35 mm.	150	
7	Miranda Fv. Auto Miranda 1,9/50 mm.	100	
8	Zeiss Ikon Contaflex Super. Tessar 2,8/50 mm.	150	
9	Kodak Retina I (type 118). Xenar 3,5/5 cm.	200	
10	Nikon plakat		
11	Vidom nr.66-79		
12	Contarex modlysblænde 21-35 mm		
13	Canon Lens FD 300 mm /4	200	
14	Canon Zoom Lens FD 35 – 70 mm/ 4	200	
15	Canon Macro Lens FD 50 mm/ 3,5 SSC	200	
16	"Erik Petersens Besættelse", fotografier 1940 – 45, Politiken 2005	50	
17	Erik Petersen, pressefotograf: " Et øjeblik i 50 år", 1989	50	
18	Rainer Wick: " Hunde vor der kamera", Weingarten 1989	50	
19	" The Family of Man", creator: Edward Steichen, MoMA 1955	50	
20	Helmut og Alison Gernsheim: " Fotografiens historie", Oslo 1966	50	
21	Album med 80 postkort fra rejse til Tyskland i 1908	100	
22	Zeiss Ikon Nettar	50	
23	Zeiss Ikon Cocarette	50	
24	Ricolet (første 35mm fra Ricoh)	100	
25	Ricoh 500	100	
26	Nikkorex (sjælden)	200	
27	Nikkormat med Nikkor-H 50mm	150	
28	Nikon F-801	150	
29	Nikon FG	100	
30	Olympus OM-1 med ZUIKO 50mm	100	
31	Zeiss Ikon Movikon K 16 (1938)	100	
32	Krügner Delta med rød bælg	200	
33	Hüttig Lloyd	200	
34	FED-2, m. Industar (26M) f:2,8/52		
35	Zeiss Ikon CONTINA IIa (527/24), m. Novicar Anastigmat f:2,8/45 og BT		
36	UNIVEX A (1933) med taske		
37	TOPCON IC-1 auto, m. Topcor 2,0/50 + 3,5/35 + 4/135 og BT		
38	Voigtlander Bessa 6x9 (sort), m. Anastigmat Voigtar f:4,5/11cm		
39	Minolta SR-1, m. Auto Rokkor-PF f:1,8/56 + Rokkor TC f:4/135		
40	Voigtlander VITO Automatic, m. LANTHAR f:2,8/50 og BT		
41	Zeiss Ikon Contaflex Beta, m. Pantar f:2,8/45		
42	Retina IIIc (type 021), m. Xenon f:2/50 og BT		
43	WERRAamat, m. Jena f:2,8/50 og BT		
44	Lot Edixa, 3 objektiver, søger. Lukker?	130	
45	2 stk Retina IB, Xenar 2,8, lysmåler OK i den ene	125	
46	Zeiss Kolibri 3x4, Telma lukker, OK	250	
47	Rolleicord, Tessar 3,5	150	
48	Voigtlander Vito BI m. boks, tilbehør. Lysmåler OK	125	

Anvisningssalgsslisten til lørdag, d. 05.10.24 i Middelfart

Anvisningssalgseffekterne sælges som beset, og Dansk Fotohistorisk Selskab påtager sig intet ansvar for eventuelle fejl og mangler og den anførte tilstandsbetegnelse. Køber og sælger erlægger hver 12,5% til D.F.S. Der afregnes kontant på stedet med såvel køber som sælger. Den, der afgiver bud for trediemand, hæfter for budet. Liste med emner til anvisningssalget sendes til:

Niels-Ove Rolighed, Peder Munks Vej 81, 9300 Sæby, nor@kanok.dk, tlf.: 6061 6699.

Nr.	Beskrivelse	Limit	H.slag
49	Retina Automatic + Retinette	100	
50	Retina Automatic + Retinette	100	
51	Retinette + diverse, sportssøger, modlysblande, Longar tele	125	
52	Agfa Silette 6x6 m. afstandsmåler, Syncro Compur	100	
53	Lot Polaroid, Instant Mobile Printer, 8 pk. papir	100	
54	Zeiss 6x6 m. afstandsmåler, Novar	100	
55	Reflekto, to-øjet 6x6	100	
56	Kodak 6½x11, No. 1A Pocket + No. 1a Folding Hawk Eye	125	
57	2 stk. Minolta SRT 101, 55/1,7 og 24/2,5 Kenlock. Defekte.	100	
58	Ernemann 6x9 plade + Pentie 24x24	100	
59	3 stk. japanske, Royal, Yashica 1000, Lightmatic SP	100	
60	Pekeo bænkamera uden lukker, 2 objektiver, Apo-Tessar 9/600mm, 9/480mm, kuffert	200	
61	Zorki 2, 3,5/50mm, lukker OK	100	
62	FED 5b, 2,8/53mm	100	
63	FED 5, 2,8/55mm, lysmåler, sort skrift	100	
64	FED 5, 2,8/55mm, lysmåler, hvid skrift	100	
65	Retina IBS, Compur, Xenar 2,8/45 + Retina IIF, Prontor, Xenar 2,8/45	200	
66	Linhof Technika 6x9 med 6x7 kassette, Xenar 105 og Angulon 65		
67	Norka mørkekammerlampe i træ	250	
68	Sort mørkekammerlampe af ukendt fabrikat	100	
69	Rodekasse med diverse metal og trækassetter	100	
70	Rodekasse m. div. Linser, Yashica og Zenit spejlrefleks, blitz mm		
71	Gl. studieblitz m. tilbehør. Virker	500	
72	Kasse m. gamle 6x6 dias, enkelte i farver	100	
73	Kasse m. gamle 6x6 dias, motiver bl.a. vand	100	
74	Kasse m. gamle dias, Palæstina, ornitologi, diverse	100	
75	Kasse m. 6x6 dias, bl.a. 8 med tegninger af Storm P. og 2 kolorerede japanske	200	
76	Kasse m. 6x6 dias, Japan, 2 kolorerede Hamburg	100	
77	Kasse m. 6x6 dias, Tivoli, slotte og kirker, Berlin, drankerens kone	100	
78	9 stereobilleder fra div. lande	50	
79	3 stereobilleder, Elfelt	30	
80	44 stereobilleder, privattoptagelser, 1800'tallet	200	
81	The Rollei Project. Bog af Jock Sturges	100	
82	The Digital Zone System	100	
83			
84			
85			
86			
87			
88			
89			
90			
91			
92			
93			
94			
95			

Deadline
for indlevering
af stof til Objekt
1. juli
1. september
1. juli
December
NB - 15. oktober - NB

NJAL FOTO

Njalsgade 22. Tlf.: 3254-5590
www.njalfoto.dk

Goecker

since 1862

www.goecker.dk

Ny adresse i København: Svanevej 24 - 2400 København NV
Ny adresse i Aarhus: Sindalsvej 30 - 8240 Risskov
Tlf: 3582 1100

Bestyrelse & Redaktion

Bestyrelse

Formand

Klaus-Eckard Riess
Opnæsgård 53, 2.tv
2970 Hørsholm
Tlf.: 4586 6810
klauseckardriess583@gmail.com

Web-master & møder vest for Storebælt

Leif Johansen
H.C. Andersens Vej 7
6100 Haderslev
Tlf.: 7452 6038
leif@dagnyleif-johansen.dk

Bestyrelsesmedlem

Jakob Nielsen
Bybækterrasserne 161B
3520 Farum
Tlf.: 4495 5868
jakobdnielsen@gmail.com

Kasserer/næstformand:

Jesper Bruus Pedersen
Overgaden oven Vandet 82, 1.tv
1415 København K.
Tlf.: 2172 4202
jesperbruus@gmail.com

Bestyrelsesmedlem

Ann Vibeke Knudsen
Vimmelskaftet 2
3700 Rønne
Tlf.: 2619 0735
annvibekekudsen@gmail.com

Bestyrelsesmedlem

Niels-Ove Rolighed
Peder Munks Vej 81
9300 Sæby
Tlf.: 6061 6699
nor@kanok.dk

Redaktion

Artikler, møder, referater

Klaus-Eckard Riess
Opnæsgård 53, 2.tv
2970 Hørsholm
Tlf.: 4586 6810
klauseckardriess583@gmail.com

Billedgruppen, møder, referater

Ann Vibeke Knudsen
Vimmelskaftet 2
3700 Rønne
Tlf.: 2619 0735
annvibekekudsen@gmail.com

Layout, koordinator, ansvarshavende

Niels-Ove Rolighed
Peder Munks Vej 81
9300 Sæby
Tlf.: 6061 6699
nor@kanok.dk

Møder i København & Middelfart

København

Den 3. torsdag i månederne september-marts kl. 19:30.
Østerbrohuset, Århusgade 103, 2100 København Ø.

Middelfart

Møder i april, september/oktober og januar/februar.
Østergades Forsamlingshus, Østergade 33, 5500 Middelfart.

Medlemsskab

Anvisningssalg

afholdes ved generalforsamlingen i Middelfart i april, og i København i december.

Anvisningssalgsbetingelser

Henv.: Niels-Ove Rolighed.

Tilmelding af fotografika senest
1. marts og 15. oktober.

Medlemskab af DFS er obligatorisk for deltagelse i anvisningssalg.
Sælger og køber betaler hver 12,5% i salær til DFS.

Loppemarkeder

afholdes normalt i forbindelse med alle medlemsmøder.

Kontingent

Danmark kr. 600.-.
Udland kr. 700.-.
Netbank: Konto nr. 1551 1506447.
SWIFT-BIC: DABADKKK.
IBAN: DK35 30000001 5064 47.

Medlemsperiode

1. januar til 31. december.
Indbetalingskort udsendes i december.
Indmeldelse pr. 1/10-31/12 kr. 100,-
Objektiv udsendes i april, september og november.

Adresseændring eller udmeldelse:

Henvendelse til kassereren.

Æresmedlemmer

John Philipp, Sverre Hugo,
Klaus-Eckard Riess.
Leif Germann Jensen

Objektiv

Objektiv udsendes kun til medlemmer af DFS og forhandles ikke kommercielt. Redaktionen gør opmærksom på, at artikler ikke nødvendigvis afspejler foreningens holdning. Indsendt materiale er underlagt bladets layout.

Alle rettigheder forbeholdes. Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse af skriftet, samt dele deraf, er kun tilladt efter skriftlig tilladelse fra Dansk Fotohistorisk Selskab.

No part of this publication may be reproduced in any form without permission in writing from DFS.

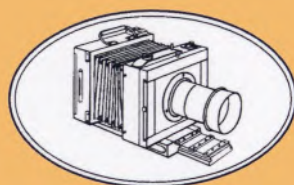
Web-site:

www.objektiv.dk

Copyright 2024.
ISBN 0107-6329.

For a few of the illustrations, it has not been possible to locate the legal copyright holder. Any infringement of copyright whatsoever is not intended. All legal claims in this respect will be honoured as if an authorization to use the illustrations had already been obtained.

Tryk: Strandbygaard Grafisk a/s,
Trykkerivej 2, 6900 Skjern.

DFS

Dansk Fotohistorisk Selskab

1975 - 2024